

מדינת ישראל
מינהל עובדי הוראה
אגף תומכי חינוך והוראה

תומכי חינוך והוראה בבתי ספר

הלכה למעשה

כלים שימושיים לגיוס | הכנסה | השמה | ליווי | הוקרת התומכים

ועדת היגוי

גב' פרי עראמי-אדרי // מנהלת אגף תומכי חינוך והוראה

גב' רות קנולר // מנהלת אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

גב' רונית בר // מנכ"לית המועצה הישראלית להתנדבות

עורכי החוברת: שלומית ראונר, אורי מלכין

כתיבה: פרי עראמי אדרי, שלומית ראונר, אורי מלכין, מימי סימבליסטה-שמואלי

עריכה לשונית: אפרת חבה

עיצוב גרפי: נעה כהן-שלמון

הוצאה לאור: גף הפרסומים, משרד החינוך gov

תוכן

7	מבוא
9	ברכת מנכ"ל משרד החינוך
10	ברכת מנהל מינהל עובדי הוראה
12	פרטי התקשרות
13	01 הפעלת מתנדבים - הלכה למעשה
15	פתיחה
17	היערכות בית הספר להפעלת מתנדבים
19	תפקידו של צוות בית הספר
19	היכרות בין הגורמים השונים
20	אחריות בעלי התפקידים
24	גיוס מתנדבים
24	מקומות לאיתור מתנדבים
26	חידוד המסר למתנדב
29	הכשרת תומכי הוראה
31	כניסת תומכי הוראה
31	חיבור המתנדבים למקום ההתנדבות
32	ריאיון אישי
35	אמנה

36	רשימת מטלות שעל המוסד החינוכי ועל המתנדב לבצע קודם תחילת פעילותו במוסד
37	תיק מסמכים לכל מתנדב
38	ליווי המתנדבים
38	שיחות אישיות
39	הערכה ומשוב
41	ניהול מפגש מתנדבים
42	הוקרה

02 הפעלת תומכי הוראה בתקופת הקורונה

43	פתיחה
45	משימות תומכי ההוראה מרחוק
47	אחריות הצוות – דגשים מיוחדים לתקופה

03 מערכי שיעור לחדר המורים ולליווי המתנדבים

51	פתיחה
53	מערך שיעור לחדר מורים בנוגע לעבודת המתנדבים בבית הספר
54	מגוון הצעות למפגש מתנדבים
59	מערך שיעור לסיכום שנת התנדבות

04 מגוון הצעות לעבודת המתנדבים (מודלים)

67	פתיחה
69	סיכום תוכניות

123	עמותות המפעילות מתנדבים במערכת החינוך
125	עמותת ידיד לחינוך – גמלאים מתנדבים במערכת החינוך
126	תנועת של"מ – שירות לאומי למבוגר (החברה למתנ"סים)
127	עמותת פו"ש (פועלים לשוויון בחינוך)
128	עמותת חתני נובל
129	עמותת ע.ז.ר.ה
130	עמותת שיעור אחר
131	תנועת דרור ישראל
132	ויצ"ו ישראל
133	MASA
134	ארגונים נוספים: משרתים ומלגאים

06 מחקרים

137	פתיחה
139	ניהול מתנדבים במוסדות חינוך, היוזמה למחקר יישומי בחינוך, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
140	מאפיינים של בית ספר המצליח בשילוב מתנדבי 'ידיד לחינוך' ובהפעלתם – מחקר הערכה, 2017-2019
142	ראמ"ה: הערכת התוכנית "תומכי חינוך והוראה" בשנת הלימודים תשע"ט – ממצאים ממחקר איכותני, יוני 2020
144	

מנהלי בתי ספר ואחראי מתנדבים יקרים,

כיום מגויסים כ-50,000 תומכי הוראה למערכת החינוך, והם מפוזרים בין שלבי הגיל השונים, המגזרים והרשויות. ביניהם ש"ש, בנות שירות לאומי ואזרחי, חיילים, סטודנטים ומתנדבים מן העולם העסקי או גמלאים. כל אלו תורמים כבר היום תרומה משמעותית לכוח ההוראה, מאפשרים מענה אישי ומכיל למגוון תלמידים, מגוונים את חדר המורים ומחזקים את מערכת היחסים עם הקהילה.

"אגף תומכי חינוך והוראה" הוקם במינהל עובדי הוראה במטרה להטיב את עבודת תומכי ההוראה, להרחיב ולדייק אותה למען התלמידים, התלמידים, צוות המורים ותומכי ההוראה עצמם.

מטרת חוברת זו – שנכתבה על ידי אגף תומכי הוראה בשיתוף מינהל חברה ונוער, המועצה הישראלית להתנדבות ומגוון עמותות הפועלות בבתי הספר – היא להגביר את השימוש בתומכי הוראה, להקל את קליטתם ולתת כלים לליווי שלהם.

בחוברת תוכלו למצוא הנחיות, המלצות וכלים לכניסה מיטבית, מערכי שיעור לחדר המורים ולליווי תומכי ההוראה, פרטי עמותות רלוונטיות, תקציר מחקרים בנושא מתנדבים בבתי ספר, תוכניות שונות שבנו יחידות המשרד להפעלת תומכי הוראה ועוד.

אנו מקווים שתמצאו אותה שימושית ושתפיקו את המירב מתומכי ההוראה הפועלים אצלכם במוסד החינוכי.

ברכת מנכ"ל משרד החינוך

ערך הנתינה למען האחר הוא אבן יסוד באומתנו שחקקה על דגלה את השותפות ההכרחית לבניית חברה מתוקנת. במבנה חברתי זה, בו זקוקים בני האדם איש לרעהו, נחרטים קווי חסד על לוח ליבם של המקבלים ושל הנותנים. מעגלי נתינה אלו מחזקים את תחושת השייכות והקהילתיות וממלאים את השותפים בתחושת סיפוק וגאווה.

לתכנית המבורכת של תומכי ההוראה מעגלי השפעה רבים במערכת החינוך. נוכחותם של המתנדבים במערכת הבית-ספרית מהווה תרומה משמעותית לצוותי החינוך בכלל ולתלמידים בפרט. תמיכתם מעשירה את תחומי הדעת הנלמדים, מרחיבה את מעגלי הלמידה הפרטנית ומעצימה את שוויון ההזדמנויות ומיצוי הפוטנציאל האישי והחברתי של כל תלמיד ותלמיד. כאשר תלמידי ישראל פוגשים במתנדבים מסורים, הם נחשפים לפעולה מעצבת ומחנכת המטמיעה את ההתנדבות כנורמה חברתית, ואשר מלמדת כיצד ניתן להפוך את החברה הישראלית לחברה סובלנית ומכילה יותר.

אני מבקש להודות לכל השותפים במיזם מבורך זה: מינהל עובדי ההוראה, מנהלות ומנהלי בתי הספר, צוותי המורים האחראים וארגוני המתנדבים.

מתוך אותה שותפות ואחדות בעשייתכם, אתם מגבירים מעורבות ויוזמים דרכי עבודה להצלחתו ושגשוגו של הדור הבא.

זהו צעד נוסף בדרך ליצירת חברת מופת.

עמית אדרי

מנכ"ל משרד החינוך

ברכת מנהל מינהל עובדי הוראה

האם משה היה יכול להוציא את בני ישראל במצרים ולהובילם ארבעים שנה במדבר ללא אהרון? גדול ככל שיהיה המורה, הוא נדרש לתומך לצידו.

במערכת החינוך, אנחנו מבינים היום, יותר מתמיד, את כוחם של מתנדבים תומכי הוראה ואת מסוגלותם לסייע למערכת החינוך בהשגת היעדים שהיא שואפת אליהם: שיפור הישגיהם של תלמידי ישראל, הכשרתם לחיים אזרחיים פעילים ולמעורבות בחברה ובקהילה.

תומכי ההוראה הם מבוגרים משמעותיים הניצבים לצידם של עובדי ההוראה והם חלק מהתרבות הבית ספרית השואפת לשוויון הזדמנויות והוראה בכל תלמיד ותלמידה את הפוטנציאל להצטיין ולהצליח. המפגש בין תומכי ההוראה לבין התלמידים במהלך שעות היום (בבוקר ואחר הצהריים) מאפשר את קידום של התלמידים בהיבטים פדגוגיים ויש לו הצלחה מוכחת ביכולת פיתוח אישיותם של התלמידים וחוסנם בשלבים מכריעים בחייהם.

באמצעות חוברת זו, אנחנו מבקשים להעניק לאחראים לתומכי ההוראה במוסדות החינוך כל כלים שיאפשר לכם לשלב את תומכי ההוראה בסביבה החינוכית בצורה מיטבית. אנו מקווים כי התכנים בחוברת זו יסייעו לכם בגיוס תומכי הוראה, בהכשרתם ובליויים במהלך עבודתם במטרה להפיק תועלת מרבית בהובלת המוסד החינוכי ובקידומו.

בהזדמנות זו, אנו מבקשים להודות לכל המתנדבים המשולבים זה כבר במאות מוסדות חינוך – גמלאים, מלגאים, משרתים בשירות סדיר, לאומי ואזרחי, בוגרי שנות שירות ואחרים. בפעילותם, המתנדבים תורמים להצמחתם של תלמידי ישראל ומציגים בפניהם דוגמה אישית ליכולתם של בני אדם לתרום מעצמם לחברה בלי לדרוש תגמול.

ותודה לכם, השותפים בצוות בית הספר, אשר מאפשרים למהלך זה להתקיים ולמערכת החינוך להיעשות מגוונת, מעשירה ומעוררת השראה.

אילום

סמנכ"ל ומנהל מינהל עובדי הוראה

הפעלת מתנדבים הלכה למעשה

פרטי התקשרות

פרי עראמי אדרי, מנהלת אגף תומכי חינוך והוראה | periar@education.gov.il

שלומית ראונר, מדריכה מרכזת ארצית | shlomitrau@education.gov.il

שיר שגב, סטודנטית | shirse@education.gov.il

כרמית שלמה, רפרנטית מחוז דרום | karmams1@gmail.com

אורלי ברטוב, רפרנטית מחוז צפון | orlibar@education.gov.il

גלית בן שטרית, רפרנטית מחוז חיפה | galitbenshitrit@gmail.com

יפעת לנציאנו, רפרנטית מחוז מרכז | yifatilant@gmail.com

אתי אדרי, רפרנטית מחוז תל אביב | etyedery@gmail.com

דיצה כהן, רפרנטית מחוזות מנח"י וירושלים | tz13@walla.co.il

אורלי מילוא, רפרנטית אגף התיישבותי | orliam@mchp.gov.il

לילה אלהודייל, רפרנטית חברה ערבית | loly2850@gmail.com

מלכי עמר, רפרנטית חברה חרדית | malkiamar2021@gmail.com

פתיחה

פרק זה עוסק בחמש הפעולות המרכזיות הנוגעות לקשרים של המתנדבים תומכי ההוראה עם מוסדות החינוך ולהיערכות בעלי התפקידים בבית הספר לביצוען: גיוס, הכשרה, כניסה, ליווי, הוקרה. לכאורה, פעולות אלה הן רצף ברור של התנהלות מתבקשת, אולם נמצא מן העולה בפועל כי יש לתת את הדעת בשום שכל ולהתאים את הפעולות לכלל המשתתפים בבית הספר ובקהילה לטובת יישום נכון ומדויק של כל רכיב מחמשת הרכיבים הנ"ל.

לצורך עמידה מקרוב על הפעולות הנדרשות לטובת גיוס מתנדבים ושיבוצם, בית הספר חייב להכיר בצורך שלו לקלוט את תומכי ההוראה ככוח תוספתי לטובת השבחת החינוך ויחסי הגומלין עם הקהילה. אמירה זו טומנת בחובה מחויבות, הקפדה על שגרות, הכרה אמיתית בצורך, אחריות מחד גיסא ורוחב לב, פתיחות, גמישות ויצירתיות מאידך גיסא.

המרחב הבית ספרי מספק לכל הבאים בו שפע אפשרויות להתנסויות חווייתיות בתחומי דעת שונים, התנסויות המספקות ידע והשראה. אנו רואים בבית ספר המוכן לקלוט מתנדבים בית המזמין את הבאים בשעריו להיות חלק ממנו.

מערכת תומכי ההוראה

מערכת תומכי ההוראה היא מערכת שידוכים, אשר אליה יכולים מנהלי בתי הספר להכנס דרך פורטל המוסדות. במערכת ניתן להזין את צרכי בית הספר, ולאחר מתנדבים פוטנציאליים בקרבת מקום. לצד זאת, במערכת יוזנו התומכים הקיימים, ברשימה שתנוהל על ידי המנהל.

היערכות בית הספר להפעלת מתנדבים

בית ספר המחליט לקלוט מתנדבים או להגדיל את מספר המתנדבים הפעילים בו נדרש להגדיר את הצרכים שלו ולפנות למתנדבים בהתאם. תוכן הקריאה להתנדבות וכן הגורמים שהמוסד יפנה אליהם צריכים להתאים לצורכי המוסד:

האם נדרש רקע בתחום דעת מסוים? האם נדרש רקע בחינוך בכלל? האם מחפשים מתנדבים בטווח גילאים מסוים? לימים ולשעות מסוימים? האם נדרש המתנדב להעניק מספר מינימלי של שעות? באילו חודשים התנדבותו נדרשת?

ככל שהפניה תהיה מדויקת יותר, כך ייענו לה מתנדבים המתאימים ביותר לצרכים. בנוסף, על המוסד החינוכי לוודא שביכולתו לנהל את המתנדבים שיגיעו אליו, הן מבחינת פניות של צוות בית הספר לקליטת המתנדבים ולליווי שלהם, הן מבחינה ארגונית: מקום לעבוד, התאמה למערכת וכו'.

לצד כל אלו, נדרש להכשיר את הלבבות של צוות המורים ושל קהילת בית הספר לפעילות המתנדבים כדי שאלו ירגישו בנוח ויתקבלו היטב בחדר המורים.

המלצות לדרך ביצוע תהליכי ההתאמה והכשרת הלבבות:

א. **איתור צרכים:** שיתוף כל קהילת בית הספר בתוכנית (הורים, תלמידים, מועצת התלמידים) וביצוע פעולות לאיתור צרכים בשיתוף התלמידים והצוות החינוכי. מתוך איתור הצרכים, יש לגזור הגדרות תפקידים מובנות וברורות למתנדבים וכן לגזור את פרופיל המתנדב לביצוע כל משימה. מוצע למלא טופס

סביב בתי הספר מצויות קהילות רבות ומגוונות, ובהן אנשים טובים המוכנים לתרום מזמנם ומהידע שלהם לטובת הדור הצעיר. זה המקום שבו אתם, אנשי החינוך, מתבקשים להטות אוזניים ולהביט סביב ולגלות שיש קהל של תומכים גמלאים, סטודנטים, משרתים ואחרים שהיו שמחים להיות חלק מהקהילה החינוכית שאתם מובילים. בהבינו זאת, בהכירנו בצורך וברצונו ביצירת מארגי שותפויות איתנים ואיכותיים, נפנה לפעולת הגיוס.

אנו ביחידת תומכי ההוראה נשמח לספק לכלל התומכים שיבואו בשעריכם יחידות הכשרה מקוונות, שקישור אליהם נמצא בחוברת זו.

גיוס חברים הוא רק תחילתה של דרך. הציפייה היא שאתם, אנשי החינוך, תובילו את התומכים, הרוצים להגיע ולתת, בדרך למימוש רצון זה. אתם יודעים ומכירים היטב את מפת האתגרים והצרכים הבית ספריים, וללא ספק תעשו את הפעולות המתבקשות לטובת מיצוי יכולות התומכים בהתאמה לצורכי בית הספר. ראו בהם שותפים ותנו להם את המקום להיות חלק בחיי בית הספר.

תפקידו של צוות בית הספר

היכרות בין הגורמים השונים

המערכת הבית ספרית היא מערכת מורכבת, שרבים בה התפקידים והמשימות. לאורח הבא מן החוץ, מערכת זו עלולה להיראות מבלבלת. חשוב שהמתנדב ידע מי הכתובת לפניות בנושאים כאלו ואחרים.

לצד זאת, בעלי תפקידים בבית הספר צריכים להיות מודעים לנוכחותכם של המתנדבים ולתפקידים שהם יכולים למלא. צוות בית הספר זכה למשאב יקר – מתנדב המסייע לו במלאכתו. חברי הצוות צריכים להיות מעורבים בניהול משאב זה כדי להצליח להפיק ממנו את המרב.

גם חברי צוות שאינם עובדים ישירות עם המתנדבים פוגשים אותם בחדר המורים, וכדאי שיכירו את מערך תומכי ההוראה ואת תרומתו לבית הספר, בין השאר כדי שידעו לבקש את סיוע תומכי הוראה ולהפעיל אותם בעת צורך.

הגדרת תפקיד לכל מתנדב מבוקש: משימות, כישורים, אחראי, היקף הגעה נדרש (בפרק המודלים מובאות דוגמות לכרטיסים כאלו).

את הצרכים שמופנו כדאי להזין במערכת תומכי ההוראה, על מנת להזמין תומכים מתאימים ליצור קשר.

ב. **הגדרת אחראי מתנדבים:** אחראי המתנדבים יוביל את תהליכי המיון, הכניסה הליווי וההערכה של המתנדבים. על המנהל לבחור באדם המכיר את המערכת הבית ספרית על בוריה ושהוא בעל יכולת להוביל תומכי הוראה שאינם מהתחום ושניהולם דורש רגישות מסוג אחר.

ג. בניית מנגנון הפעלה לפעילות המתנדבים בבית הספר בהובלת אחראי המתנדבים.

ד. בהתאם למנגנון ההפעלה הרצוי, הכנה של כלל הצוות למהלך, בהובלת אחראי המתנדבים.

אחריות בעלי התפקידים

מגוון בעלי התפקידים העובדים עם המתנדב בבית הספר עשוי להשתנות בהתאם למשימות שהוגדרו למתנדב ובהתאם למנגנון הפעלתו. עם זאת, להלן בעלי תפקידים עיקריים שעל המתנדב להכיר עם כניסתו למרחב הבית ספרי:

מנהל בית הספר

המנהל מארח את תומכי ההוראה בבית הספר, וחשוב שהוא יכיר ויוקיר את פועלם. התייחסות מכבדת מצידו ביחס לתומכי ההוראה בהזדמנויות שונות תסייע להם לחוש רצויים ומשמעותיים בבית הספר ותציג מודל לחיקוי לשאר הצוות.

פירוט אחריות

- ← מינוי אחראי לתומכי ההוראה בבית הספר
- ← מפגש היכרות וריאיון בין המנהל ובין תומכי ההוראה
- ← חתימת אמנה בין בית הספר ותומכי ההוראה ומודעות להגדרת תפקידו המדויקת
- ← וידוא קיום אישור היעדר עבירות מין לגברים
- ← מעקב שוטף: וידוא הפעלה מיטבית של תומכי ההוראה על ידי הצוות, וידוא חוויה חיובית של תומכי ההוראה בבית הספר

← פתרון בעיות במידת הצורך

← מעורבות באירועי הוקרה בסוף השנה ובמהלכה

אחראי מתנדבים

אחראי המתנדבים מתכלל את כלל פעולות המתנדבים בבית הספר. הוא אחראי לגיוס, לכניסה, להשמה, לבניית תוכנית, לליווי ולהקרה של המתנדבים ולתחזותם ולרווחתם הכללית בבית הספר.

פירוט אחריות

- ← בירור צרכים מדויקים של בית הספר
- ← גיוס מתנדבים מתאימים דרך העמותות, דרך מערכת תומכי הוראה ובדרכים אחרות
- ← הכשרת הלבבות: שיח עם חדר מורים בנושא המתנדבים ומקומם בבית הספר (מערך מוצע בפרק מערכי השיעור)
- ← כניסה מיטבית של המתנדבים
- ← השמה מדויקת של המתנדב למורה ולתלמידים
- ← בניית תוכנית אישית לכל מתנדב: שעות מדויקות, פרטי השמה, פרטי משימה
- ← אחריות ארגונית לוגיסטית: מקום ישיבה, עדכון לגבי היעדרות הכיתה וכו'

← ליווי שוטף: שיחות אישיות, מפגשי מתנדבים

← פתרון בעיות של המתנדבים ושל הצוות בעבודה איתם

← קשר שוטף עם עמותות ועם הרשות לפי צורך

← הוקרה ופרדה מכובדת, הזמנה לאירועים אם רלוונטי

מחנך הכיתה

המחנך הוא המזהה את הצרכים של כל תלמיד, את פוטנציאל התמיכה ואת השפעת החיבור. הוא מוודא שהעבודה וההשמה נכונות לשני הצדדים ומעדכן את ההורים ואת הצוות לפי הצורך.

פירוט אחריות

← העלאת הצורך בתומך הוראה לתלמידים הזקוקים לכך בפני אחראי המתנדבים

← סיוע לאחראי המתנדבים בהשמה מדויקת

← סיוע לאחראי המתנדבים בבניית תוכנית למתנדב בעבודתו עם תלמידי הכיתה

← עדכון ההורים וקבלת אישור לעבודת התלמיד עם המתנדב

← קשר שוטף עם המתנדבים העובדים עם תלמידי הכיתה לביורור קשיים ומסקנות

← שיח עם הילד להבנת ערך ההתנדבות בשבילו

← החלפה והתאמה במידת הצורך

מורה מקצועי (לתמיכה לימודית)

כשהסיוע של תומך ההוראה הוא לימודי, חשוב שהמורה המקצועי יעמוד איתו בקשר שוטף להגדרת המשימה ולהכוונה לצורכי התלמיד וכן יכין חומרי למידה מותאמים.

פירוט אחריות

← פניה למחנך או לאחראי המתנדבים לבקשת הצמדת תומכי הוראה בתחום הדעת לתלמידים הזקוקים לכך

← סיוע לאחראי המתנדבים בהשמה ובבניית תוכנית לתלמידים הרלוונטיים

← הכנת חומרי למידה לעבודה של תומך ההוראה עם התלמיד

← קשר עם תומך ההוראה לבחינת ההתקדמות והעבודה המשותפת

בעלי תפקידים נוספים

בנוסף לנ"ל, בהתאם לחלוקת העבודה בבית הספר ולתפקיד המתנדב, כדאי להכיר לתומך ההוראה את צוות המנהלה – מזכירות, אב בית, ספרנית וכו'.

גיוס מתנדבים

מקומות לאיתור מתנדבים

1. **בעמותות התנדבות** – מומלץ לקרוא מעט על פעילות העמותות השונות וליצור קשר ישירות עם עמותות אשר פעילותן מתאימה לבית הספר והעונות לצרכים. על העמותות השונות הפועלות במוסדות החינוך ועל דרכי הפנייה אליהן, ראו בהמשך החוברת.
2. **במערכת תומכי ההוראה** – מערכת זו נועדה לאיתור וגיוס מתנדבים בסביבה הקרובה. המערכת היא דו צדדית, בית הספר יכול לפנות למתנדבים רלוונטיים שרשומים בה, והמתנדבים יכולים לפנות לבית הספר בתנאי שהזין במערכת את הצרכים שלו. ועל כן מוצע לוודא שהצרכים המוזנים מעדכנים בכל עת, ולהיכנס מידי פעם לצפות בנרשמים שהביעו עניין להתנדב. חשוב מאוד לוודא שכל פניות המתנדבים נענות בזמן סביר, על מנת לכבד את המתנדבים ואת בית הספר.
3. **בשכונה** – לרוב, המתנדבים הם חברים בקהילת בית הספר ומתגוררים בקרבתו. משום כך, אפשר לפרסם פנייה למתנדבים במקומון, בלוחות מודעות, בקבוצות פייסבוק אזוריות ובמרכזי תרבות באזור.
4. **מורים וגמלאים** – חלק מהמתנדבים הם חברים בצוות בית הספר אשר יצאו לגמלאות. אפשר להזמין להמשיך להיות חלק מהצוות ומהעשייה החינוכית כמה שעות בשבוע ולפגוש את התלמידים מפן אחר, המדגיש יותר חיבור אישי.

5. **מוסדות אקדמיים** – אפשר לקיים שיתופי פעולה עם מוסדות אקדמיים במגוון דרכים. הכתובת לפניות מסוג זה במוסד האקדמי היא רכזת המעורבות החברתית, היושבת בדיקנט הסטודנטים.

דרכים לשיתופי פעולה בין בית הספר והמוסד האקדמי:

- ← לעיתים קרובות, הגדיר המוסד האקדמי יוזמות ותקציב לפעילות בקהילה, ואפשר להרחיבם בהתאם לצורכי בית הספר.
 - ← אפשר ליזום עם מרצה מהמוסד האקדמי קורס משלב עשייה, שבו הסטודנטים פועלים בבית הספר ותורמים בו מכישוריהם כחלק מחובותיהם הלימודיות.
 - ← אפשר להציע לסטודנטים להתנדב תמורת נקודות זכות, בהתאם לחוק עידוד מעורבות סטודנטים בפעילות חברתית וקהילתית, תשע"ח-2018.
6. **ארגונים עסקיים** – בחלק גדול מחברות ההייטק ומחברות עסקיות אחרות, ניתנת לעובדים אפשרות להקצות משעות עבודתם להתנדבות. לעיתים מדובר בהתנדבות מתמשכת ולעיתים בהתנדבות חד פעמית. כך או כך, בית הספר יכול להרוויח ממפגש עם עובדים אלו ומההסתכלות האחרת שלהם בעניינים שונים.
- ניתן לתאם פרזנטציה עם מתנדבים פוטנציאליים ולפנות במייל מרוכז או לפנות טלפונית לכל אחד ממקורות אלה כדי לגייס מתנדבים.

חידוד המסר למתנדב

(מתוך החוברת "ארגז כלים לניהול מתנדבים" שכתבו מירב לוי, ליאורה ארנון ורונית בר עבור הג'וינט)

לאחר הבחירה באמצעי הגיוס המתאים ביותר, יש להחליט על **המסר המתאים ביותר**, אשר ישקף נאמנה את התפקיד המוצע למתנדב הפוטנציאלי ואשר רב הסיכוי שהוא ישכנע את המועמד לרתום עצמו לתפקיד. המסר יכול להיות מועבר בעל פה או בכתב, בהתאם לשיטת הגיוס הנבחרת. על המסר להיות ממוקד וחד, להבהיר היטב את הדרישות, את התפקיד, את מידת הליווי, התגמול וההכשרה שהמתנדב יקבל ולפנות אישית למתנדב. ככל שהמסר יוכן בהתאם לתנאים אלו, כך יעלו סיכויי ההצלחה של תהליך הגיוס.

דגשים בניסוח מסרים לגיוס מתנדבים חדשים – פרקטיקה מותאמת למאה ה-21

אחד המרכיבים החשובים ביותר במערך גיוס המתנדבים הוא עיצוב המסר. אפשר להעביר את המסר במגוון של דרכים: הודעה בפייסבוק, מודעה בלוח מודעות, שיחה קבוצתית באוניברסיטה או הרצאה ביום חשיפה. בכל מקרה, יש חשיבות רבה בהתאמת המסר לצרכים של המוסד ולמאפיינים של המתנדבים הנחוצים:

← **מסר קצר** – העולם של היום הוא מהיר ומספק כמויות מידע עצומות בכל רגע נתון. לאנשים יש פחות סבלנות לקרוא ולהקשיב. על כן, מסר קצר

וברור יתקבל וייקלט טוב יותר אצל מתנדבים פוטנציאליים – בין הגיוס מתבצע ברשת בין במגע ישיר.

← על המסר להציג את **ההתנדבות כהזדמנות** – הזדמנות לשינוי, הזדמנות להתפתחות, הזדמנות ללמידה, הזדמנות לגיוון.

← חשוב שהמסר יציג את **המשימה ואת חשיבותה ואף את השפעתה ואת התוצאה הצפויה** – מתנדבים נרתמים כאשר הם מרגישים משמעותיים בעשייתם וכאשר הם יודעים כי השפעתם תהיה ניכרת. על המסר לספק מידע על הצורך החברתי שההתנדבות תספק ועל היכולת של המתנדבים הפוטנציאליים לספק מענה לצורך זה.

← המסר צריך להציג את **הגמישות ואת הגיוון שבתפקיד** – כאשר הדבר אפשרי במוסד חינוכי, חשוב להעביר למתנדבים החדשים את התחושה שלכל מתנדב יתפרו חליפה שונה בהתאם לצרכיו, לתחומי העניין שלו ולזמנו הפנוי. כן רצוי להבהיר שיש אפשרות להתפתחות במוסד החינוכי ולמילוי תפקידים נוספים.

← חשוב שהמסר יכלול **מידע על שימוש טכנולוגי** במוסד חינוכי – מתנדבים חדשים מעריכים מאוד יעילות ואווירה צעירה ועדכנית. הדגשת השימוש בטכנולוגיות תעודד את המתנדבים להירתם לתפקיד.

← המסר צריך לכלול את **הרווחים למתנדב** – אילו רווחים פסיכולוגיים, רגשיים ומעשיים עשוי המתנדב לקבל מההתנדבות: תגמולים, הכשרה, כלים חדשים, מיומנויות חדשות שעשויות לסייע לו גם בעולמו המקצועי, מפגש עם אנשים מיוחדים ועוד.

הכשרת תומכי הוראה

רוב תומכי ההוראה שמגייסים לטובת התנדבות בבית הספר עוברים הכשרה על ידי הגוף המפנה.

לרשות תומכי ההוראה נבנה קורס מקוון לסייע להם להבין בצורה טובה יותר את התרבות הארגונית של בתי הספר. תהליך ההכשרה משמש תשתית להבנה של תומך ההוראה את עולם בית הספר. הקורס פתוח, ואנו מציעים לכם להפנות אליו תומכי ההוראה המגיעים אליכם עצמאית. יש צורך בהרשמה מקדימה, ללא תשלום, לסביבת הקורסים של '[קמפוס](#)'.

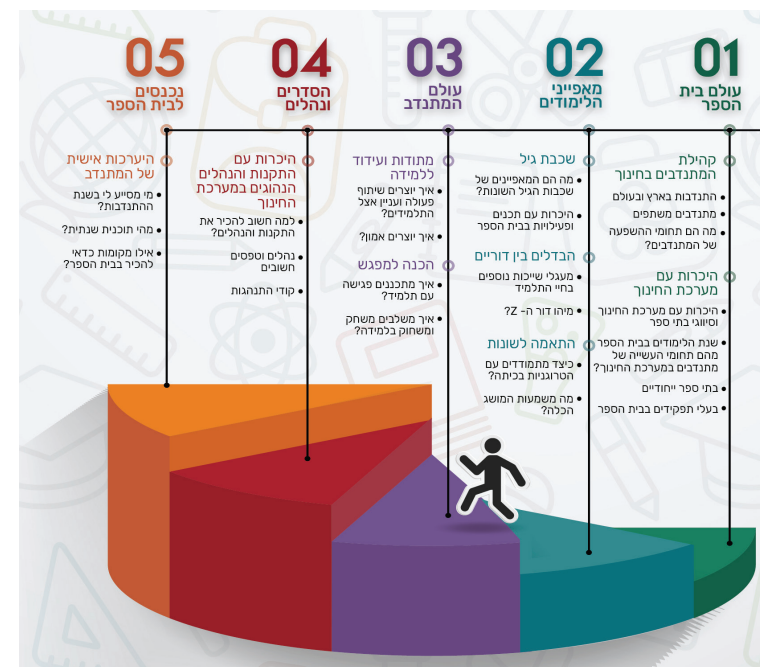
הקורס נקרא "כניסה לעולמם של תומכי חינוך והוראה", ואפשר לחפש אותו בגוגל או באתר קמפוס או להיכנס דרך [קישור](#) זה.

← **מרכיב האוטונומיה בקבלת ההחלטות** – יש לכלול במסר את מרכיבי עיצוב התפקיד, למשל: אפשרות לעבוד לבד ואפשרות לעבוד בצוות ובקבוצה, גילוי אחריות ויזומה.

← על המסר לספק **הגדרה ברורה של מיומנויות הנדרשות לביצוע התפקיד** – מתנדבים חדשים רוצים להביא את עצמם ואת המיומנויות והיכולות שלהם לידי ביטוי. על כן על המסר לכלול את רשימת היכולות, המיומנויות, התכונות והחוזקות הנדרשות למתנדב. כן על המסר להזכיר את האפשרות לרכישת מיומנויות חדשות במהלך מילוי התפקיד.

← על המסר להדגיש **אפשרות להתנדבות אפיזודית** – מתנדבים המעוניינים להתנדב לתקופות זמן קצרות יוכלו לעשות כן, אולי יהיה בכך פתח למעורבות ארוכה ומשמעותית יותר.

תכני הקורס:

ההכשרות שניתנות ע"י העמותות וכן בקורס המקוון הן כלליות.

בהתאם לתפקיד המוגדר, ניתן להשלים את ההכשרה לקראת משימה ספציפית בבית הספר ע"י גורם מתאים (יועצת, רכז מקצוע וכדו')

כניסת תומכי הוראה

חיבור המתנדבים למקום ההתנדבות

אלמנט בסיסי חשוב בהתנדבות, הקשור ישירות לכניסת המתנדבים ולשימורם במערכת לאורך זמן, הוא היכולת של המוסד החינוכי להעניק למתנדבים תחושות שייכות והזדהות עם המטרות ועם החזון של בית הספר. המתנדבים אינם תחליף למורה מקצועי, אלא הם גורם חינוכי נוסף המאפשר את קידום המטרות החינוכיות של המוסד. מהמחקרים שהובאו בחוברת זו עולה כי מתנדבים הזוכים לכניסה טובה, לליווי ולהערכה על פעילותם נשארים במקום לתקופות ממושכות יותר ופעילותם אפקטיבית יותר להשגת מטרות ההתנדבות.

רכיב חשוב ביותר ביצירת תחושות חיוביות בקרב המתנדבים הוא הכשרת הצוות החינוכי הקבוע ליצירת שותפות עימם וחיזוק היחס של אנשי הצוות למתנדבים כאל גורם מעצים ולא כאל גורם מתחרה או מאיים. חיבורו של המתנדב לעשייה הבית ספרית ולמטרותיה ולרוח של התלמידים ושל המורים צפוי להגביר את המוטיבציה שלו לתרום לאווירה הבית ספרית ולקידומם של התלמידים.

מתנדב המגיע למוסד חינוכי צריך לקבל תנאים מיטביים לביצוע פעילותו. למתנדבים חשוב לזכות בהערכה על הקדשת זמנם ומרצם. יש לאפשר להם פעילות במרחבים שונים בבית הספר (לרבות מרחבים לזמן ההפסקה), לדאוג ללוחות זמנים ברורים וקבועים ולפעול איתם בשקיפות ובדיאלוג מתמשך.

שיחת היכרות

שיחת ההיכרות חשובה ביותר ורצוי שתיעשה עם מנהל בית הספר בנוכחות אחראי המתנדבים. ראשית, יש בה ברכת הדרך של המנהל למתנדב שמגיע אל המוסד החינוכי – ברכה המלמדת על מחויבות הדדית: מצד המתנדב לבית הספר ומצד בית הספר למתנדב. שנית, היא מספקת הזדמנות לתיאום ציפיות, להבנות מניעי המתנדב וצרכיו ולתיאום בינם ובין צורכי בית הספר, זאת כדי להגיע להתאמה מרבית, לשביעות רצון ולהתמדה, להבנת התפקיד ולמניעת עזיבת המתנדב. שלישית, השיחה מאפשרת לדייק את פעילות המתנדב על ידי התוודעות ליכולותיו ולתרומה האפשרית שלו למוסד החינוכי בהתאם לצורכי המקום.

נקודות לריאיון למתנדב

← היכרות כללית

- ספר על עצמך.
- מדוע בחרת להתנדב במסגרת זו?

← ניסיון קודם

- האם התנדבת בעבר?
- ספר על אירוע משמעותי שחוויית.
- תאר ממה נהיית בהתנדבותך.

אחת הדרכים לחבר ולקרב את המתנדבים לעולם הבית ספרי הוא הריאיון האישי שמתבצע בשלב הכניסה להתנדבות. בריאיון נשאלים פרטים על המתנדב ונבנית תוכנית עבודה המתייחסת לחוזקות של המתנדב והמותאמת לצורכי המערכת שהוגדרו מבעוד מועד. הגדרות גמישות אלה יעברו התאמות לאחר הריאיון כך שייספקו מענה לצורכי בית הספר ולצורכי המתנדב בה בעת. חשוב שהמתנדב יכיר את המוסד הבית ספרי בהיבט הפיזי – מבני הכיתות, הספרייה, החצר – ויכיר את בעלי התפקידים המרכזיים, לרבות גורמים שאליהם הוא יכול לפנות בעת צורך.

ריאיון אישי

כל תומך הוראה שמגיע למוסד חינוכי יעבור ריאיון אישי – שתכליתו לחזק את ההיכרות בין המתנדב ובין המוסד החינוכי ולעמוד על צורכי המוסד החינוכי ועל חוזקות המתנדב. הריאיון יאפשר בניית תוכנית עבודה המתאימה בין מאפייני המתנדב ובין צורכי המוסד החינוכי.

מטרת הריאיון היא לעמוד על מאפייני המתנדב (ותק, כישורים אישיים, מוטיבציה), להציג את מסגרת ההתנדבות (שעות, מיקום), לתאם ציפיות ולוודא כי המתנדב יכול להתאים לצורכי המוסד החינוכי. זו הזדמנות לוודא כי פרטי הקשר עם המתנדב עדכניים, כי הוא מודע לפעילות המצופה ממנו וכי הוא יודע מהם הנהלים הבסיסיים לעבודה במוסד החינוכי.

אמנה

עם קבלת המתנדב למסגרת, יש להחתים אותו על אמנה. מטרתה היא לעגן בכתב את המחויבות של כל אחד מהצדדים (המוסד החינוכי והמתנדב) לפעילות המשותפת, להצהיר על נכונותם לתמוך זה בזה ולסייע זה לזה ועל התחייבותם לשקיפות ולכבוד הדדי. חשוב כי על האמנה יחתמו, מלבד המתנדב ומנהל בית הספר, גם חברי הצוות המוביל שינחו את המתנדב בפעילותו. כדאי להגדיר באמנה גם מסגרות פעילות (שנתיות, שעתיות), התחייבויות שהמוסד דורש מהמתנדב (למשל שמירה על נהלים ועל ערכים מסוימים), נסיבות להפסקת פעילות וכדומה.

← עמדות

- מה יגרום לך להפסיק להתנדב?
- מה ידוע לך על המסגרת שבה אתה רוצה להתנדב ועל אופי ההתנדבות בה?
- למה אתה מצפה? איך אתה מדמיין שזה יהיה?
- מה הצפיות שלך מהמערכת? האם אתה רוצה ליווי ותמיכה במהלך ההתנדבות?

← התאמה לתפקיד

- מהן נקודות החוזק שלך?
- העדפות להתנדבות – מקצועות? קבוצות או יחידים?
- העדפות להתנדבות – אוכלוסיות חזקות או מוחלשות?
- משך הזמן שאתה מעוניין להקדיש להתנדבות.

← דגשים חשובים למראיין

1. בחן את התאמתו של המתנדב לתפקיד, עמוד על המוטיבציה שלו ועל מידת מחויבותו לאורך זמן.
2. עמוד על יכולותיו של המתנדב ועל חוזקותיו לקראת השתלבותו בפעילות המוסדית.
3. הצג למתנדב את המסגרת החינוכית על מאפייניה הייחודיים.
4. ערוך תיאום ציפיות בין שני הצדדים ביחס למשימות.
5. הצג למתנדב את חזון המוסד החינוכי ואת התהליכים שבהגשמתם המוסד מעוניין לשלב אותו: אתגרים, היבטים שונים ומשימות שונות.

רשימת מטלות שעל המוסד החינוכי ועל המתנדב לבצע קודם תחילת פעילותו במוסד

משימה	בוצע בתאריך	חתימה
← היכרות בין המתנדב ואחראי המתנדבים		
← מילוי טפסים אישיים והחתמתם: דרכי קשר, ימים פנויים לפעילות וכדומה		
← מילוי טופס אישור התנדבות מהרשות המקומית (ביטוח) והגשת אישור משטרה על היעדר עבירות מין		
← ריאיון היכרות עם מנהל בית הספר		
← סיור בבית הספר והגדרת מרחבי הפעילות שבהם יכול המתנדב לפעול		
← היכרות עם מזכירות בית הספר ועם צוות הניהול לפי הצורך		
← היכרות עם אנשי צוות הרלוונטיים לעבודה עם התלמיד: מחנך, מורה מקצועי ועוד		
← הכרת חזון בית הספר, נהליו וייחודו		
← תיאום ציפיות וחתימה על אמנה אישית		
← הגדרת נהלי עבודה		
← בניית תוכנית עבודה אישית		

תיק מסמכים לכל מתנדב

תוכן	בוצע בתאריך	חתימה
← מסמך כניסה ובו פרטי המתנדב		
← אמנה אישית חתומה		
← אישור משטרה על היעדר עבירות מין		
← אישור ביטוח מהרשות המקומית (למי שלא הגיע דרך עמותה)		
← תוכנית העבודה שנבנתה למתנדב		
← דו"ח מעקב שעות		

ליווי המתנדבים

חשוב לערוך שיחות עם המתנדבים בהזדמנויות שונות, במפגש פרטי ובמפגש קבוצתי. מוצע כי השיחות האישיים יכללו שיחת היכרות, שיחה אחת לפחות לצורך משוב ומעקב וכן שיחת סיכום. מוצע ששיחות קבוצתיות יתקיימו לפחות פעמיים בשנה לצורך שיתוף והיוועצות.

שיחות אישיות

השיחות האישיים מספקות הזדמנות להענקת תשומת לב אישית למתנדב. הן מאפשרות לדייק את עבודתו ולשמוע וללמוד על בית הספר מנקודת מבטו. חשוב ששני הצדדים יביעו את עצמם בשיחה – שהמתנדב ייתן במה לתחושותיו ולחוויותיו, ושאישי הצוות ילמד על מהלך ההתנדבות וידע במה יש לשפרו לפי הצורך. מוצע ששיחות כאלו ייערכו פעמיים בשנה לכל הפחות. עם מתנדבים קבועים (כגון בנות שירות), כדאי לערוך שיחות אחת לחודש.

נקודות לשיח

- ← עם איזה אתגרים אתה מתמודד?
- ← איך אפשר לסייע?
- ← איך התקשורת שלך עם התלמיד?
- ← איפה אתה מרגיש שאתה מצליח להיות משמעותי לו?

← איך הקשר שלך עם המחנכת? המורה המקצועי? היועצת? האם אתה מרגיש בנוח לפנות אליהם לפי הצורך?

← האם מבחינה פדגוגית אתה מרגיש שאתה שולט מספיק בחומר?

← האם יש כלים שחסרים לך?

← האם נעים לך בחדר המורים?

← האם יש לך את התנאים למפגש מיטבי עם התלמיד?

הערכה ומשוב

(פרק זה לקוח מתוך החוברת "ארגז כלים לניהול מתנדבים" שכתבו מירב לוי, ליאורה ארנון ורונית בר לג'ינט)

למתנדבים חשובה מאוד התחושה שהם משמעותיים בתפקידם, שיש ביכולתם להשתפר ולשפר ושאפשר לבחון את מידת הצלחתם בפעילות על פי מדדים מוגדרים. הערכה היא חלק חשוב בתהליך הליווי של המתנדבים והיא משקפת את תפקוד המתנדב ביחס לתפקיד שהוגדר לו. רצוי שההערכה תהיה הדדית – המתנדב יכול להעלות את תחושותיו ואת מחשבותיו ביחס למוסד חינוכי ולצוות. תהליכי משוב והערכה מעבירים מסר של מקצועיות ומעניקים למתנדב תחושה שעשייתו חיונית ומשמעותית.

לרוב, תהליכי הערכה נערכים בשיחות משוב אישיות. מומלץ לקיים שיחת משוב עם המתנדב אחת לחצי שנה לפחות. אפשר לערוך את שיחת המשוב במפגשי הליווי האישיים. חשוב ליידע את המתנדב שבמפגשי הליווי הקרוב ייערך תהליך משוב כדי שיוכל להכין את עצמו לכך.

כללים לשיחת משוב אפקטיבית

- ← על המשוב להיות ידידותי. חשוב לשמור על אווירה נעימה וידידותית, גם אם עולות נקודות לשיפור בתפקודו של המתנדב.
- ← על המשוב להיות הדדי תמיד. יש לאפשר למתנדב להעניק משוב למוסד חינוכי ולמנחים שלו ולא להסתפק במתן משוב על תפקודו.
- ← על המשוב להיות חיובי ובונה. חשוב שיאפשר למתנדב למידה משמעותית על הדברים שעליו לשפר ועל התקדמותו. ליצירת משוב חיובי ובונה חשוב:
 - להתייחס להתנהגות ולא להיבטים של אישיות. רצוי לא לתייג את המתנדב לתכונות אישיות כאלה ואחרות, אלא להתמקד בהתנהגויות מסוימות שמשפיעות על תפקודו.
 - לספק למתנדב דוגמות קונקרטיות. בשיחת משוב, חשוב לא לדבר תיאורטית, אלא להדגים כל נקודה לשימור או לשיפור באמצעות מקרים קונקרטיים מפעילות המתנדב.
 - לוודא הסכמה על עובדות: סיטואציות מסוימות נתונות לפרשנות מגוונת. חשוב לוודא עם המתנדב שהוא מבין את כל הדוגמות שהועלו בפניו ולאפשר לו לבטא את תחושותיו.

ניהול מפגש מתנדבים

חשוב שאחראי המתנדבים יפגוש את תומכי ההוראה מידי פעם בפעם כקבוצה לשיחה, בהתאם לאופי ולתדירות הגעתם למוסד. מטרת המפגש הן שיתוף, עדכונים, תחושת סולידריות בין המתנדבים והזדמנות להביע עניין ולהעמיק את ההיכרות איתם.

לתומכי הוראה המגיעים בכל יום (שירות לאומי או אזרחי, שנת שירות, חיילים) – מוצע לערוך מפגש לפחות אחת לחודש. למתנדבים המגיעים אחת לשבוע, כדאי לערוך מפגש אחת לשלושה חודשים.

הוקרה

מטרת ההוקרה היא לתת למתנדבים את ההרגשה כי תרומתם חשובה ומשמעותית. להלן הצעות מספר לביצוע ההוקרה:

- ← פרסום בעיתון או באתר האינטרנט המקומיים
 - ← פרסום תמונה בלוח בית ספרי
 - ← הענקת תעודה המלווה במכתב אישי
 - ← הענקת שי שייכו התלמידים שזכו ליהנות מפעולות המתנדב
 - ← קיום טקס הוקרה – מומלץ לקיימו במהלך שבוע ההוקרה הלאומי למתנדבים, שחל בחודש דצמבר
 - ← שליחת מכתב ממנהל המוסד החינוכי ושליחת העתקים לגורמים עירוניים (רכז מתנדבים רשותי למשל)
 - ← צירוף המתנדבים לפעילויות בית ספריות: טקסים, טיולים וכד'
 - ← הפקת סרטון או מצגת תודה
 - ← התייחסות לפעילותו של המתנדב באירועים משמעותיים במהלך השנה (חגים, ימים נושאים)
 - ← ציון יום ההולדת של המתנדב
- חשוב למצוא הזדמנויות מתאימות להוקיר בהן את פועלם של המתנדבים גם במהלך שנת הלימודים ולא רק בסיומה.

גיוס «

הכשרה «

כניסה «

ליווי «

הוקרה «

02

הפעלת תומכי הוראה בתקופת הקורונה

פתיחה

בפרק זה, ניתן דעתנו לתקופת הקורונה דרך עיני תומכי ההוראה ודרך העיניים שלנו, מערכת החינוך המנסה לשלב תלמידים באופני למידה שונים. מועד הצרכים התעצם, ועל הפרק כעת נושאים ומשימות ייחודיים, ובראשם התאמת פעילות תומכי ההוראה ללמידה מרחוק – חלקית או מלאה.

בלמידה מרחוק, עבודת המורה משתנה. היחס האישי והרגישות לכל תלמיד אינם מצליחים להישמר תמיד בעת העברת שיעור דרך מסך. במובן זה, תומכי ההוראה הם משאב לחיזוק אותם ממשקים שהתרופפו ואותה תשומת לב שנרצה להקדיש לתלמידים.

אנו מזמינים אתכם להתבונן בפוטנציאל הגלום בעולם תומכי ההוראה. השותפות איתם יכולה לסייע בהתמודדות עם המציאות המורכבת ולאפשר מציאת פתרונות יצירתיים הטומנים בחובם תשומת לב, הכלה, סולידריות חברתית וערבות הדדית.

אנו מאמינים שגם בתקופה עמוסה זו, ההשקעה בתומכים ובחיבורים משתלמת ומקדמת את המוסד החינוכי, את צוות המוסד ואת התלמידים.

משימות תומכי ההוראה מרחוק

לתלמידים שכיתותיהם לומדות מרחוק

תלמידים רבים אינם מוצאים את עצמם במציאות של למידה מרחוק מטעמים שונים. חלקם מתקשים לנהל את יומם מהבית, מרבים להיעדר ואינם מבצעים את המשימות. אחרים, כאלו המתקשים בחומר או שאין להם סביבה מיטבית ללמידה, מגיעים לשיעורי הזום, אך אינם מצליחים להתרכז וללמוד בפורמט זה, וכך נוצרים פערים משמעותיים. היכולת של המורים בעת למידה מרחוק לעבור בין התלמידים ולתת תשומת לב אישית קטנה משמעותית במציאות זו יותר מבעת שיעורים רגילים בכיתה.

לתלמידים שכיתותיהם לומדות מקרוב

רוב תומכי ההוראה הבוגרים אינם מגיעים בתקופה זו לבתי הספר עקב הסיכון הבריאותי שבכך ובהתאם להנחיות. אך גם בכיתות שבהן מתקיימת למידה פיזית, תומכי ההוראה יכולים לסייע מרחוק בליווי של תלמידים בבידוד או בקבוצות סיכון שאינם יכולים להגיע לכיתה, בסיוע פרטני בקבוצות המתקיים במקביל לשיעור או בשעות אחרות ובהוראת שיעורי העשרה כאשר המורה נוכח בכיתה.

תומכי ההוראה המגיעים פיזית יכולים לסייע כמו בימי שגרה, בהתאם להנחיות אורחות החיים באותה עת.

שאלות שיש לתת עליהן את הדעת טרם שיבוץ תומכי ההוראה בתקופה כזו:

← מהן המשימות הייחודיות לתומכים המתאימות להוראה מרחוק?

← האם התלמיד יגיע למפגשי זום שיקבע תומך ההוראה?

← כיצד יכול להתבצע הליווי והמעקב השוטף של המורה?

← מה מקום ההורים בחיבור?

על צוות בית הספר לדון בשאלות אלו ולענות להן בהתאם לסוג התלמידים, לסוג התומך ולצרכים שימופּו. בפסקות הבאות יוצגו דגשים והצעות להפעלה.

תומכי ההוראה יכולים לסייע מרחוק בדרכים שונות ובתכנים מגוונים:

דרך הסייע	דוגמות לסייע בדרך זו
הצטרפות לשיעורי זום קיימים	- העברת חלקים בשיעור כהעשרה – "מרצה אורח" לגיוון ההוראה - מעבר ל"חדר" נפרד ללמידה בקבוצה קטנה - מענה לשאלות בצ'אט הכיתתי
הצטרפות לקבוצת וואטסאפ	- מענה לשאלות - קבוצת חונכות / ליווי פרטני: סיוע בהתארגנות ובלמידה מרחוק. תזכורות, סבב בוקר טוב, מעקב אחר ביצוע המשימות של התלמידים, סיכום שבועי
שעה פרטנית בזום	- שעה פרטנית – סיוע לימודי בתחום דעת - סיפור בהמשכים - ליווי תלמיד או קבוצה קטנה של תלמידים בחונכות – שיחות אישיות, מעקב אחר התקדמות במטלות, משחקים
שיחת טלפון	- ללמידת השפה האנגלית או העברית (לערכים) - שיחת "מה נשמע" שבועית
התכתבות (מכתבים)	- לתרגול ההבעה - לחיזוק הקשרים הבין דוריים - לחיזוק החוסן הרגשי והרפלקטיביות

אחריות הצוות – דגשים מיוחדים לתקופה

בעת למידה מרחוק, יכולתם של המורים למעקב מוגבלת, וכן שיתוף הפעולה של התלמידים עלול להיפגע.

להלן דגשים מוצעים לעבודת המורה בתקופה זו עם תומך ההוראה ועם התלמידים שאותם הוא חונך. הדגשים מתייחסים הן לעבודה הפדגוגית הן לבטיחות הפעילות.

← נדרש הידוק וסגירת כל הפרטים: בניגוד להגעת התומך לבית הספר, בהוראה מרחוק אין אפשרות לאלתור. יש לבנות את קבוצת התלמידים, להגדיר תכנים ושעות ולבצע מעקב.

← עדיף לשבץ תומך הוראה לקבוצה ולא לתלמיד בודד. בעת שיבוץ לתלמיד בודד, יש לוודא שבבית או בכיתה בה יושב התלמיד נוכח מבוגר נוסף, וכן להעביר את כתובת המפגש למורה על מנת שיוכל להכנס ולעקוב.

← המורה יקבל את כתובת הזום ויוכל להיכנס במהלך שיחת הזום.

← תכני הסייע יתמקדו בתרגול, ובכל מקרה יעשה וידוא מול תומך ההוראה בנוגע ליכולתו להעביר את התכנים, פדגוגית וטכנולוגית.

← חומרי למידה יוגדרו ויועברו לתומך מראש.

← במקרה שהתלמידים שייבחרו לעבודה עם תומך ההוראה יעבדו מהבית, יש לוודא שמדובר בתלמידים שיגיעו במועד ושישתפו פעולה.

← יש לעדכן את הורי התלמידים בדבר המפגשים עם תומך ההוראה.

← יש לעקוב אחר התקדמות ולהתעדכן בפעילות ובהגעת התלמידים לשעות עם התומך.

03

מערכי שיפור לחדר המורים ולליווי המתנדבים

פתיחה

פרק זה עוסק בחלקו כאנשי חינוך בשותפות שבין בית ספר ותומכי הוראה. כמו בכל מהלך שנרצה לקדם, גם במהלך זה נדרש לפעול למען הכשרת הלבבות. המורים מורגלים באנשי צוות המצויים בסביבתם – מדריכים פדגוגיים, אנשי מנהלה, רשות, סיעות ועוד – ואינם מורגלים בעבודה עם קהל תומכי ההוראה המתנדבים. על פי רוב, נדרש להנגיש לתומכי ההוראה את המרחב הבית ספרי ולהציג בפניהם את אורחות החיים בבית הספר ואת כללי האתיקה. כן יש לספק להם מקום להיות בו עם תלמידים וחשוב ביותר להראות להם כי הם רצויים וכי הם חלק מן הקהילה הבית ספרית. חשוב לחדד את ההבנה שתומך אינו נטל על אנשי הצוות, אלא עזר. ברוח זו יש לקבל ולקדם פעולותיו במרחב המוסד החינוכי.

יש חשיבות רבה להיכרות המורים עם קהל התומכים הבית ספרי, ויש חשיבות מיוחדת להיות אנשי הצוות כתובת לשאלות ושאלות ולהיוועצות מצד התומך. במקרים רבים, דרך קבלת התומך בחדר המורים ובקרב הצוות היא שתכתיב את המשך הפעילות ואת אופייה. עלינו להבין את האחריות שלנו כאנשי חינוך לקידום שיתופי פעולה מיטביים, שפעמים רבות יבטיחו המשכיות פעולה לאורך שנים.

מעריך שיעור לחדר מורים בנוגע לעבודת המתנדבים בבית הספר

כתבה: מימי סימבליסטמה, המועצה הישראלית להתנדבות

מטרות

- ← המורים יכירו בתועלות שבשילוב תומכי הוראה בבית הספר.
- ← המורים יגדירו את הצרכים ששילוב המתנדבים ייתן להם מענה.
- ← המורים יבינו מה נדרש מהם לשילוב משמעותי של תומכי ההוראה בבית הספר.

משך השיעור: שעה וחצי

מהלך הפעילות

חלק א' ← תרגיל עמדות על מתנדבים

נצייר על הרצפה ציר. צד אחד של הציר יוגדר ל"מסכים מאוד" והצד השני ל"לא מסכים כלל", תחתיו יוגדר ל"מסכים חלקית". נקרא למורים היגדים שונים בנושא עמדות על מתנדבים ונבקש מהם לעמוד בצד המבטא את

הסכמתם עם ההיגד. בין היגד להיגד, המנחה ישאל את המורים מדוע בחרו לעמוד במקום מסוים ולהדגים את טענתם.

- ← מתנדבים אינם יציבים. קשה מאוד לסמוך עליהם.
- ← מתנדבים אינם אנשי מקצוע ולכן אינם יכולים לעזור לתלמידים.
- ← מתנדבים הם אנשים טובים.
- ← מתנדבים הם כוח עבודה זול, תמיד עדיף מתנדבים על פני עובדים.
- ← מתנדבים באים מרצונם החופשי ולכן אין צורך להשקיע מאמץ בלשמר אותם.
- ← מתנדבים הם אגואיסטים, הם בהכרח מרוויחים דבר מה מההתנדבות.
- ← מתנדבים הם חברים שווים בצוות, הם צריכים להיות מעורבים בתהליכי קבלת ההחלטות.
- ← מתנדבים צריכים לעשות כל מה שמבקשים מהם בלי לשאול שאלות.
- ← מתנדבים מפריעים יותר משהם מועילים.
- ← מתנדבים מסוגלים לעשות שינוי חברתי ממשי אם רק נותנים להם את הכלים לכך.
- ← מתנדבים תורמים מיומנויות וידע שיכולים להרחיב את תחומי העשייה של בית הספר.
- ← מתנדבים מגיעים כי אין להם משהו אחר לעשות.

← מתנדבים יכולים לתרום מניסיונם האישי.

← המתנדבים יכולים להגיע לתלמידים בדרך אחרת, בעזרתם אפשר להכיר את התלמידים מזווית אחרת.

← התלמידים מחכים למתנדבים.

← המתנדבים תורמים לאקלים החברתי של בית הספר.

← המתנדבים יודעים לתמוך בנו כשאנחנו צריכים עזרה בעבודתנו.

← המתנדבים מדביקים אותנו ברצון לתרום לחברה.

← בית הספר אהוד יותר בקהילה בזכות המתנדבים.

חלק ב' ← נתונים והגדרות

נעבור עם המורים על מידע אודות מתנדבים בישראל, כפי שמופיע באתר המועצה הישראלית להתנדבות: [אתר המועצה הישראלית להתנדבות](#)

חלק ג' ← הצגת תוכנית תומכי ההוראה, שיח עם מתנדבים

בבית ספר שפועלים בו תומכי הוראה, נערוך פאנל שיח איתם על התוכנית ועל תחושות שלהם בהתנדבות. אם אין פעילים מתנדבים בבית הספר, אפשר לבקש מאחת העמותות המפעילות מתנדבים בתוכנית להביא מתנדב או שניים שיציגו את עבודתם.

הצעה לנושאים לשיחה:

← מתי התחלת להתנדב ומדוע בחרת להתנדב בבית ספר?

← תאר בקצרה את התפקיד (מי מוטב התנדבות, איזו הכשרה קיבלת, מי מלווה אותך, מה אתה אוהב בתפקיד).

← מהם לדעתך מפתחות להצלחת התוכנית בבית הספר?

← ספר על הקשר עם התלמידים ועם צוות בית הספר.

← האם תרצה לשאול שאלות את צוות בית הספר?

← הצעה לנושאים לשיחה עם צוות המורים:

← מה הרשים אתכם במיוחד בדברי המתנדבים?

← איזה דבר חדש למדתם על התוכנית?

← מה עוד הייתם רוצים לדעת שלא נאמר בפאנל?

← מה לדעתכם תפקיד הצוות בתוכנית?

חלק ד' ← עיצוב תוכנית תומכי ההוראה בבית הספר שלנו

נחלק את חדר מורים לכמה קבוצות, כל קבוצה תדון בסוגיה אחרת (אפשר לתת לכמה קבוצות לדון באותה סוגיה). אפשר לשלב מתנדבים בקבוצות:

מגוון הצעות למפגש מתנדבים

נושאים לדיון במפגש המתנדבים השוטף

- ← למידת מקרה שנתקל בו אחד המתנדבים
- ← רגעים קשים והתמודדות: מול צוות, מול תלמידים
- ← רגעי סיפוק והנאה
- ← התלבטויות שהיו למתנדב
- ← מה חסר למתנדב בהתנדבות
- ← מה יכול לסייע לעשייה מיטבית
- ← הצעות ורעיונות שיש למתנדב
- ← שאלות ובקשות נוספות

מתודות אפשריות למפגש מתנדבים:

- ← אפשר להכין קובייה וכל פאה תייצג שאלה אחרת מהשאלות שלעיל.
- ← אפשר להכין בריסטולים הנושאים את כותרות השאלות שלעיל (קשיים, רגעי סיפוק וכד'), המתנדבים יכתבו בפתקיות נדבקות את חווייתם בהתאם לכותרת וידביקו בבריסטול המתאים. המנחה יקרא את הפתקיות בקול רם וישאל את המתנדבים למידת הסכמתם והזדהותם עם הדברים.

← הגדירו תפקידים למתנדבי התוכנית: הגדירו את צורכי בית הספר ואת תחומי העשייה שבהם מתנדבים יכולים להשתלב ולחוש משמעותיים, הגדירו מטרות, מדדי הצלחה וכישורים נדרשים.

← תפקיד הצוות: הגדירו את תפקידי הצוות לעבודה נכונה עם המתנדבים, הגדירו הכשרה וכלים הנדרשים לצוות לעבודתם עם מתנדבים.

← תפקיד המתנדבים: הגדירו אילו כישורים ומיומנויות נדרשים מהמתנדבים, מהן הזכויות והחובות של מתנדב בבית ספר, הגדרת ממדים להצלחה, הגדרת צורכי המתנדבים, הגדרת תפקיד בית הספר ותפקיד העמותה המלווה ביחס להתנדבות.

כל קבוצה תציג את עיקרי הדברים שעלו בדיון.

חלק ה' ← סיכום מפגש

כל מורה יציג במילה ציפייה שלו לקראת התחלת התוכנית בבית הספר. המורה האחראי לתוכנית יציג בקצרה את התהליך לקראת קליטת המתנדבים ואת הנדרש מהמורים.

מעריך שיעור לסיכום שנת התנדבות

הפעילויות מבוססות על מערכים לסיכום שנת פעילות מתוך [התוכנית להתפתחות אישית ולמעורבות חברתית](#).

כתיבה: **חנה ארז, סימא גוטמן, אילנה רבינוביץ, אורי מלכין**

למנחה

להלן הצעות לשתי פעילויות שמטרתן סיכום חוויות והסקת מסקנות מתהליך ההתנסות האישי של תומכי ההוראה (המתנדבים) שפעלו במוסד החינוכי במהלך השנה. הפעילויות נועדו לאפשר למתנדבים שיח רפלקטיבי פתוח עם עמיתיהם ועם הצוות החינוכי הבית ספרי שבו יוכלו להציג את החוויות ואת המסקנות שצברו במהלך שנת הפעילות.

מטרות

- ← לאפשר למשתתפים לשותף בחוויות שחוו במהלך השנה בפעילות ההתנדבות שלהם בבית הספר.
- ← לבחון כיצד מסקנות המתנדבים יכולות לסייע למשתתפים ולמוסד החינוכי בתכנון המשך הפעילות לשנה הבאה.

- ← אפשר להציג משפטים בנושאי תרומה, בית ספר, ילדים ועוד מתוך "ויקיציטוט" או משפטים שנשמעו בבית הספר, על ידי המתנדבים או על ידי אחרים, ושיש רצון לנהל דיון בנוגע להם.
- ← אפשר לבקש מכל אחד מהמתנדבים לכתוב, ללא ציון שמו, נושא מסוים שהיה רוצה לדון בו ולהתייחס לנושאים העולים.
- ← אפשר להציג משפטים שונים ולבקש מכל מתנדב למקם את עצמו על ציר לפי מידת הסכמתו עם הנאמר ולדון בדברים.

מתודה ראשונה: חבילה עוברת

הכנה

המנחה יכין מראש משחק של חבילה עוברת ויצפין בתוך החבילה שי או ברכה לחברי הקבוצה לסוף השנה. המנחה ידביק על כל שכבת עיתון משפט להשלמה.

הוראות המשחק

המנחה ישמיע מוזיקה ברקע, חברי הקבוצה יעבירו את החבילה מאחד לאחד. ברגע שהמוזיקה נעצרת, המשתתף שהחבילה בידו ישלים את המשפט (וירחיב מעט על המשפט לפי רצונו). כך עד לפתיחת השי הקבוצתי (כדאי לצרף כרטיס ברכה מהמנחה ולהקריא אותו לסיום).

שאלות לסיכום

- ← האם למדתם משהו חדש על עצמכם או על חבריכם במהלך המשחק? פרטו.
- ← האם משחק זה חידד לכם חוויות שעברתם במהלך השנה? פרטו.
- ← מה מהנאמר במהלך המשחק ילווה אתכם בהמשך הדרך?
- ← מה תרצו לאחל עם סיום השנה?

נדאי לסיים בברכה של המנחה.

נספח

דוגמות למשפטים להדבקה על שכבות העיתונים

הצלחתי להתגבר השנה על...
הרגיז אותי השנה ש...
הופתעתי השנה ש...
למדתי השנה על עצמי ש....
החווייה הכי גדולה שחווייתי השנה היא...
עכשיו אני יכול להגיד בוודאות ש...
אם הייתי יכול, אז הייתי עושה השנה...
רציתי להגיד לכם ש...
עכשיו אני יודע ש...
בפעם הבאה אני...
חשוב לי לשתף אתכם ב....
לא ידעתי לפני שהגעתי להתנדב ש....

מתודה שנייה: היגדים לסיכום ולפרדה

עזרים: כרטיסי היגדים או דפי היגדים כמספר המשתתפים (נספח).

מהלך הפעילות

1. המנחה יתלה בחדר כרטיסי היגדים כמספר המשתתפים או יותר, או ייתן לכל משתתף דף ובו רשימת כל ההיגדים. על כל משתתף לבחור בהיגד אחד שאליו ירצה להתייחס ולהשלים את המשפט.

2. המנחה יבקש מהמשתתפים לקרוא את ההיגד שבחרו ואת השלמת המשפט שלהם.

3. דיון:

← איך אתם מרגישים בסיום שנת הפעילות – עייפים, אנרגטיים, מרוצים, מתוסכלים?

← כיצד לדעתכם היו מתארים אתכם התלמידים שעזימתם עבדתם השנה?

← האם הייתם ממליצים גם לחברים שלכם להתנדב אצלנו? אילו טיפים הייתם נותנים להם כדי שיצליחו?

נספח: היגדים

אני שמח ששנת הפעילות הסתיימה כי...

אני עצוב ששנת הפעילות הסתיימה כי...

הכי קשה לי בסיום השנה זה ש...

הכי ריגש אותי השנה...

הכי טוב היה לי ...

בכלל לא אכפת לי ש...

אילו יכולתי להתחיל מחדש את שנת הפעילות, אז...

לסיום, אני רוצה להגיד שאני מאוכזב מאוד מ...

ההצלחה הכי גדולה שלי הייתה...

הטעות הכי גדולה שלי הייתה...

אני הכי אתגעגע ל...

מגוון הצעות לעבודת המתנדבים (מודלים)

פתיחה

פרק זה עוסק בכניסת המתנדבים למרחבי מוסדות החינוך ובפעולות המומלצות להתקיים בו באמצעות התומכים.

מרחבי בתי הספר מגוונים: חצרות, ספריות, כיתות לימוד, חדרי מחשבים ועוד. כל מרחב יכול לשמש מקום לפעילות התומך עם תלמידים, ובלבד שמרחב זה ישמש סביבה פדגוגית ושיהיה אפשר למקסם את הפוטנציאל הטמון בו. בפרק זה, נציג מרחבים מקוונים היכולים לסייע בפעילות בסביבות הפיזיות, לצד שימוש בעזרים נוספים, כגון ספרים ומחשבים.

לצד מרחבים אלו, מוצעים כאן לתומכים תחומי דעת מגוונים היכולים להועיל להם בבואם לסייע למורה, הן בלימוד פורמלי של תחומי ליבה, הן בתחומים חברתיים, חווייתיים ורגשיים.

יש לתת את הדעת ליכולות התומך ולצורכי התלמיד וכן לשמירת מקומו של המורה כאחראי להקניית הידע ולמעקב לימודי וחינוכי אחר התלמידים ואחר השותפות עם התומכים.

סיכום תוכניות

כל שלבי הגיל

לימודי

צרכנות נבונה [בכיתה | כיתתי]

חינוך פיננסי [בכיתה | כיתתי]

תוכנית תומכי הוראה בשנת התמחות [בכיתה | כיתתי]

הכלה והשתלבות [במרחבי בית הספר | קבוצתי]

חיזוק תלמידים בשפה זרה [במרחבי בית הספר | קבוצתי]

חברתי ערכי

בואו נדבר על [בכיתה | קבוצתי | כיתתי]

מתנדבים בקהילה [מחוץ לבית הספר | קבוצתי | כיתתי]

רגשי

שילוב תלמידים עולים

[בכיתה | אישי | קבוצתי]

מרחב הכלה

[במרחבי בית הספר | קבוצתי פרטני]

דיבור בפני קהל

[במרחבי בית הספר | קבוצתי]

פיתוח חשיבה יצירתית

[במרחבי בית הספר | קבוצתי]

מתן מענה למחוננים ולמצטיינים בכיתה ההטרוגנית

[במרחבי בית הספר | אישי | קבוצה קטנה]

תומכי הוראה בתחום הייעוץ

[במרחבי בית הספר | אישי | קבוצה קטנה]

תומכי הוראה בספרייה

[מחוץ לבית הספר | קבוצתי]

יסודי

לימודי

לומדים יחד חשבון [📍 בכיתה | אישי 🧑🧑🧑 קבוצתי]

מאזינים לסיפור בהמשכים [📍 בכיתה | 🧑🧑🧑 כיתתי]

מומחה מעשיר [📍 בכיתה | 🧑🧑🧑 קבוצתי]

מפגשים עם ספרים [📍 במרחבי בית הספר | 🧑🧑🧑 קבוצתי]

משחקים של פעם [📍 במרחבי בית הספר | 🧑🧑🧑 קבוצתי]

יוצרים ביחד [📍 במרחבי בית הספר | 🧑🧑🧑 קבוצתי]

זהירות בדרכים [📍 מחוץ לבית הספר | 🧑🧑🧑 קבוצתי]

מלווים סיורים לימודיים [📍 מחוץ לבית הספר | 🧑🧑🧑 קבוצתי | 🧑🧑🧑 כיתתי]

חברתי ערכי

מגלים עניין [📍 במרחבי בית הספר | 🧑🧑🧑 קבוצתי]

נפגשים בהפסקות [📍 במרחבי בית הספר | אישי 🧑🧑🧑 קבוצתי]

על יסודי

לימודי

עבודת גמר [📍 במרחבי בית הספר | אישי 🧑]

מיומנות המאה ה-21 [📍 במרחבי בית הספר | 🧑🧑🧑 קבוצתי]

אל"ה [📍 במרחבי בית הספר | אישי 🧑🧑🧑 קבוצתי]

תוכנית מרח"ב [📍 במרחבי בית הספר | אישי 🧑]

תוכנית סמסטר קיץ – המחצית השלישית

[📍 מחוץ לבית הספר | אישי 🧑]

הדרך החדשה בחט"ע / בחט"ב [📍 מחוץ לבית הספר | אישי 🧑]

תוכנית חאלו"ם [📍 מחוץ לבית הספר | אישי 🧑]

תוכנית תמ"ר – תוכניות ממירות בחינות בגרות חיצוניות

[📍 מחוץ לבית הספר | 🧑🧑🧑 קבוצתי]

חלופות הערכה במסגרת 30 אחוז

[📍 מחוץ לבית הספר | 🧑🧑🧑 קבוצתי]

מטלת ביצוע באזרחות [📍 מחוץ לבית הספר | 🧑🧑🧑 קבוצתי]

עבודת חקר במדעי החברה [📍 מחוץ לבית הספר | 🧑🧑🧑 קבוצתי]

פירוט

כל שלבי הגיל

לימודי

צרכנות נבונה

← **משך המפגשים:** כ-45 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** פעילויות לצורך חשיפה של זכויות הצרכן ושל התנהלות צרכנית נבונה ולמידה על אודותיהן.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** אוריינטציה כלכלית חברתית ויכולת להתאים את המידע לגיל התלמידים.

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** מליאת התלמידים בתוך הכיתה

← **תדירות המפגשים:** אחת לשבועיים

← **תפקיד המורה:** להדריך את המתנדב לבחור בדרך הצגת הנושאים, בפעילויות ובשיח בנושא.

👉 **חומרי עזר:** [המועצה הישראלית לצרכנות](#)

חברתי ערכי

תוכנית תומך הוראה להובלת קבוצות יזמות של תלמידים בחט"ב
[📍 במרחבי בית הספר | 👥 קבוצתי]

תוכנית תומך הוראה בהכנה לשירות צבאי, לאומי או אזרחי
[📍 במרחבי בית הספר | 👤 אישי]

תוכנית תומך הוראה לסיוע לליווי מועצת התלמידים הבית ספרית
[📍 במרחבי בית הספר | 🏢 כיתתי]

ליווי בתוכנית במעורבות החברתית
[📍 במרחבי בית הספר | 👥 קבוצתי]

תוכנית תומך הוראה לסיוע לליווי סיורי השל"ח
[📍 מחוץ לבית הספר | 🏢 כיתתי]

לימודי

חינוך פינוסי

← משך המפגשים: כ-45 דקות

← הוראת חינוך פינוסי בסיסי: מושגים בכלכלה, עקרונות התנהלות כלכלית ועוד

← רקע נדרש לתומך ההוראה: סטודנטים לכלכלה, חשבונאות או מינהל עסקים, גמלאים או עובדים מתחום הכלכלה, הבנקאות וכו'.

← תחום דעת: חינוך פינוסי

← מסגרת מפגשים מומלצת: עבודה בכיתה בנוכחות המורה או עבודה בקבוצות קטנות.

← תדירות המפגשים: פעם בשבוע למשך שלושה חודשים

← תפקיד המורה: ליווי השיעור בכיתה מלאה, בניית קבוצות מתחלפות לעבודה קבוצתית.

➤ חומרי עזר: קורס חינוך פינוסי – מט"ח

לימודי

תוכנית תומכי ההוראה בשנת ההתמחות

← משך המפגשים: שעתיים

← תפקיד תומך ההוראה: תומך ההוראה ילווה את המורה המתמחה בכיתות שבהן הוא מלמד. תומך ההוראה ינחה את המורה המתמחה בדרכי עבודתו בכיתה: הנחיית תהליכי למידה בקבוצות קטנות, ליווי פרטני של תלמידים ועוד.

← רקע נדרש לתומך ההוראה: רקע אקדמי, ניסיון בהדרכה או בתפקידים טיפוליים

← מספר שעות שנתי מינימלי נדרש: 40

← מטרת הסיוע: סיוע למורים בשנתם הראשונה במערכת החינוך

← גורם המלווה את תומך ההוראה בבית הספר: המורה החונך וצוות הנהלת בית הספר.

➤ חומרי עזר: [התמחות בהוראה, פורטל עובדי הוראה](#)

⚙ **הערות והצעות להרחבה:** חשוב להצמיד את תומך ההוראה למתמחה קבוע. כמו כן, חשוב לוודא שהמתמחה שבע רצון מהקשר עם תומך ההוראה ומעוניין בעזרתו.

לימודי

הכלה והשתלבות

← משך המפגשים: 45 דקות

← תפקיד תומך ההוראה הוצע: ליווי קבוצות תלמידים בשיח חברתי ריגשי

← רקע נדרש לתומך ההוראה: מתנדבים בעלי רקע בהנחיית קבוצות

← מסגרת מפגשים מומלצת: קבוצה שבה תלמיד אחד שלו צרכים מיוחדים

← תדירות המפגשים: אחת לשבוע

← תפקיד המורה: רכז ההשתלבות, היועץ או המחנך ינחו את תומך ההוראה בניהול שיח הקבוצתי הנדרש

➤ חומרי עזר: [הכלה והשתלבות, פורטל עובדי הוראה](#)

לימודי

חיזוק תלמידים בשפה זרה

← משך המפגשים: כ-45 דקות

← תפקיד תומך ההוראה: ביסוס ותרגול אוצר מילים, דיבור, כתיבה בדרכים מגוונות ויצירתיות

← רקע נדרש לתומך ההוראה: שליטה בשפה ברמת שפת אם

← תחום דעת: שפות זרות – אנגלית, ערבית, צרפתית ועוד

← מסגרת מפגשים מומלצת: עבודה בכיתה, בספרייה, בחדר מחשבים, במרחבי למידה

← תדירות המפגשים: פעם בשבוע

← תפקיד המורה: לזמן פעילויות ותכנים רלוונטיים מתיכנית הלימודים

➤ חומרי עזר: [שטף קריאה באנגלית מבית ממוח](#)

[!Inspectorate's Desk Stay Up-to-Date](#)

חברתי ערכי

מתנדבים בקהילה

← משך המפגשים: כ-90 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** עידוד התלמידים להתנדב למען הקהילה עם המתנדבים מבית הספר.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים אשר פועלים גם בקהילה הקרובה לבית הספר.

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** קבוצת תלמידים, כיתה שלמה, קבוצה רב גילאית, מחוץ לבית הספר.

← **תדירות המפגשים:** פעם בחודש

← **תפקיד המורה:** להכין עם המתנדב את דרך הפעילות של התלמידים, להתלוות אליו במהלך הפעילות, להעצים ולבסס בכיתה את הנלמד.

➤ **חומרי עזר:** [המרחב הפדגוגי, מעורבות חברתית בחינוך היסודי](#)

← **משך המפגשים:** כ-45 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** שיח לצורך חשיפה מותאמת לגיל של סוגיות חברתיות ערכיות.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** בקיאות בניהול שיח דיאלוגי שיתופי עם תלמידים במגוון של נושאים.

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** קבוצה או מליאת תלמידים בתוך הכיתה

← **תדירות המפגשים:** אחת לשבוע

← **תפקיד המורה:** להדריך את המתנדב לבחור איתו את הנושאים לדיון, להתעמק בדיון בעקבות המפגש.

➤ **חומרי עזר:** [הענן החינוכי, מעגלי שיח](#)

תוכנית תומך הוראה בשילוב תלמידים עולים

← **גיל:** כיתות א'-ו'

← **משך המפגשים:** על פי צורך

← **תפקיד תומך ההוראה**

- **קשר אישי:** להכיר את התלמיד ואת סיפור העלייה שלו. לזהות את יכולותיו ואת צרכיו. להשתדל להיות לו כאח בוגר ולהעניק לו תשומת לב וחום.
- **גישור בין תרבותי:** לעזור לתלמיד להשתלב בחברת הילדים בכיתתו ולחזק את מעמדו בקרבם. לעודד את התלמיד לספר את סיפור העלייה שלו לתלמידי כיתתו ולסייע לו להכין את הסיפור להצגה בפני הכיתה.
- **להכיר את סביבת הלמידה ואת המורים המלמדים ולנהל אתם דיאלוג שוטף:** להכיר את הנושאים הנלמדים בכיתתו של התלמיד. להכיר את המורים המלמדים אותו. להיות מעורב בנעשה בסביבה הלימודית של התלמיד ולתגבר אותו במידת הצורך. להתעדכן בתהליכי ההשתלבות הלימודיים והחברתיים של התלמיד. לעדכן בתהליך החונכות. לשתף את הגורמים המשמעותיים לתלמיד בהצלחות.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** רצוי דובר שפת אם של התלמיד

← **מספר שעות שנתי מינימלי נדרש:** 30

← **מטרת הסיוע:** מערך תמיכה לתלמידים העולים החדשים

← **גורם המלווה את תומך ההוראה בבית הספר:** רכז השתלבות, רכז עולים, מחנך כיתה

🔗 **חומרי עזר:** [אתר האגף לקליטת תלמידים עולים](#)

🔗 **הערות והצעות להרחבה:** רצוי להצמיד את תומך ההוראה לשני תלמידים, וכך הוא יגיע לשעתיים ובכל שעה יעבוד עם תלמיד אחד.

רגשי

מרחב הכלה

מרחב הכלה הוא מרחב בית ספרי המאפשר התערבות לימודית, חברתית, רגשית והתנהגותית למען תלמידים הזקוקים לכך. תומך ההוראה יכול להימצא במרחב זה ולתת את המענה הנדרש לתלמידים. מומלץ כי תיבנה לתומך ההוראה מערכת שעות קבועה וסדורה.

← **גיל:** תלמידים הזקוקים לתמיכה לימודית, חברתית או רגשית

← **משך המפגשים:** 45 דקות בהתאם לצורך

← **תפקיד תומך ההוראה:** תמיכה לימודית, העצמה אישית וחברתית, חיזוק הביטחון והדימוי העצמי של התלמיד

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** סובלנות, סבלנות, אהבה, חום וראיית הטוב

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** קבוצתית או פרטנית

← **תדירות המפגשים:** פעם-פעמיים בשבוע

← **תפקיד המורה:** ליווי המתנדב ויצירת סדירות קבועה וברורה לתלמידים ולמתנדבים

→ **חומרי עזר:** [הכלה והשתלבות, פורטל עובדי הוראה משרד החינוך](#)

רגשי

דיבור בפני קהל

← **משך המפגשים:** כ-45 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** הזדמנות לפיתוח תוכן ולתרגול המיומנות של דיבור בפני קהל.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** רקע אקדמי, אפשרות לסטודנט, יתרון לרקע בתחום דעת זהה או דומה

← **תחום דעת:** כל תחומי הדעת

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** עבודה בכיתה או במרחבי למידה

← **תדירות המפגשים:** פעם בשבוע

← **תפקיד המורה:** איתור תלמידים הזקוקים לתרגול ולחיזוק העמידה בפני קהל. לזמן תכנים רלוונטיים מתוכנית הלימודים.

→ **חומרי עזר:**

[דיבור בפני קהל בתוך אתר חינוך לחשיבה, אגף א' לפיתוח פדגוגי](#)

רגשי

פיתוח חשיבה יצירתית

← משך המפגשים: כ-45 דקות

← תפקיד תומך ההוראה: הזדמנות לפיתוח בחשיבה יצירתית ולהתנסות בה

← רקע נדרש לתומך ההוראה: זיקה לחשיבה יצירתית

← תחום דעת: כל תחומי הדעת

← מסגרת מפגשים מומלצת: עבודה בכיתה או במרחבי למידה

← תדירות המפגשים: פעם בשבוע

← תפקיד המורה: לזמן פעילויות ותכנים רלוונטיים מתוכנית הלימודים

🔴 חומרי עזר: [שגרות חשיבה המעודדות יצירתיות, מצגת מודל גש"ם לעידוד חשיבה יצירתית בכיתה, סרטון כוח גש"ם](#)

רגשי

מתן מענה למחוננים ולמצטיינים בכיתה ההטרוגנית

← תפקיד תומך ההוראה: לעודד סקרנות ושאלות שאלות, לערער על המובן מאליו ולהטיל ספק במוכר, להפגיש את התלמידים עם רעיונות מפתיעים ועם מושגים גדולים מתחום דעת חדש ולא מוכר. ללמד מיומנויות רלוונטיות לתחום הדעת, לתכנן עם התלמידים תוכנית עבודה הכוללת לוח זמנים, יעדים, תוצר בהתייחסות לקהל יעד שייקבע יחד ומדדים להצלחה. להנחות את שלבי הפרויקט האישי, תוך עידוד אוטונומיה של התלמידים, לספק משוב, תמיכה והעצמה, להקשיב ולשוחח.

← רקע נדרש לתומך ההוראה: זיקה ורצון לעבודה עם תלמידים מחוננים ומצטיינים. התמחות, או עניין מיוחד בתחום דעת כלשהו, ניסיון בליווי פרויקטים. רצון, מחויבות וסקרנות ליציאה עם התלמידים לשדות חדשים ובלתי ידועים. יצירתיות והומור.

← מספר שעות שנתי מינימלי נדרש: 15-20, בהתאם לפרויקט

← מטרת הסיוע: ליווי תלמידים מחוננים ומצטיינים בפרויקטים אישיים או קבוצתיים. הפרויקטים יכולים להיות בכל תחום דעת ועניין, לבחירת התלמידים ולפי תחומי התעניינותם של המנחים. כגון: חקר; פתרון בעיות;

רגשי

תומכי הוראה בתחום הייעוץ

← משך המפגשים: שעה

← **תפקיד תומך ההוראה:** קיום מפגשים פרטניים להתערבות חינוכית טיפולית עם תלמידים הזקוקים לתמיכה: שיחות אישיות עם אוכלוסייה מוגדרת בבית הספר (כיתה מסוימת, שכבה מסוימת), עבודה קבוצתית בנושאים חברתיים או בהיבטים רגשיים של הלמידה, קיום תוכניות התערבות בקבוצות קטנות.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** סטודנטים לייעוץ או יועצים שפרשו מעבודתם (בעלי רישיון ייעוץ).

← **מטרת הסיוע:** סיוע ליועץ בית הספר בעבודה אישית או קבוצתית על ידי גורם שהוכשר לכך.

← **גורם המלווה את תומך ההוראה בבית הספר:** יועץ בית הספר

← **הערות:** נדרש אישור הורים.
ייקבעו מפגשים עם היועץ לשיתוף ולהתייעצות.

הקמת תערוכה; כתיבה יוצרת; עריכת עיתון; יוזמה חברתית; משחקי תפקידים; מבוכים ודרקונים; משחקי חשיבה; בימוי מופע; כתיבת ערך בוויקיפדיה; ניתוח יצירות מודיקליות; ניתוח של תופעה מתמטית; תכנון אדריכלי של מבנה ועוד.

← **גורם המלווה את תומך ההוראה בבית הספר:** המורה המלווה את התלמיד בבית הספר

◀ **חומרי עזר:**

גולן, ש' וקוקווקא, ד', אגרת רכזי השתלבות מספר 6 (בעברית)
בנושא המחוננים והמצטיינים בכיתה ההטרוגנית. האיגרת
מופיעה גם בערבית, אגף א' לחינוך יסודי, משרד החינוך, 2019.
הרפז, י', 7 עקרונות להוראה מקצועית על בסיס הספר: Teaching
Smart for Principles Based-Research: & Works Learning H

← **שלבים בהנחיית פרויקט:** היכרות, שיחה על תחביבים ועל תחומי עניין של שני הצדדים. חשיפה של התלמידים למושגים ולרעיונות גדולים בתחום המומחיות. בחירת נושא לפרויקט ובחירת תוצר רצוי. פירוק הפרויקט לאבני דרך. קביעת מטרות ויעדים, תכנון תוכנית עבודה, לוח זמנים ומדדים להצלחה. מומלץ לקבוע עם התלמידים יעדים לביצוע בין מפגש למפגש ולצפות מהם לעבוד גם עצמאית בין המפגשים. הנחייה לביצוע הפרויקט. הובלת הפרויקט לתוצר רלוונטי. התגברות על מחסומים, מתן משוב ותמיכה.

תומכי הוראה בספריה

← **תפקיד תומך ההוראה:** תמיכה בהפעלת הספרייה בשני היבטים עיקריים: היבט ארגוני – סידור האוסף, מחשוב, עיטוף וחידוש ספרים. היבט חינוכי לימודי – הכוונה וייעוץ בבחירת ספרי קריאה, קריאת סיפורים לקבוצות ילדים, עזרה בהתמצאות, בחומרי עזר ובלמידה בספרייה וכד'.

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** הגעה קבועה ליום בשבוע

חומרי עזר:

בתי ספר השותפים לתוכניות "[מצעד הספרים](#)"

אתר "[דף דף](#)"

אתר "[כנפיים](#)"

[הענן החינוכי – מצעד הספרים המקוון](#)

← דוגמות לפעילות

1. קריאת סיפור בהמשכים לקבוצה או לכיתה. תוכנית "מצעד הספרים" מציעה לתלמידים לקרוא מגוון ספרים מתוך רשימה מוצעת. אפשר להשתלב בתוכנית ולקדם קריאת ספרים משותפת ופעילות ושיח בעקבות הקריאה.
2. הכנת תערוכות ותצוגות שונות בנוגע לספרים ולספרות.
3. המלצות לתלמידים והכוונתם לקריאת ספרות איכותית.
4. המלצות לתלמידים והכוונתם בחיפוש מקורות ומאגרי מידע.
5. מועדוני קריאה ושיח ספרותי.
6. מועדוני קוראים יוצרים – יצירות בתחומי האומנויות בעקבות הקריאה.
7. תיאטרון ספרותי – המחזות בעקבות קריאה.
8. הכנת סרטונים בעקבות קריאה.

לימודי

מאזינים לסיפור בהמשכים

← **גיל:** כלל תלמידי בית הספר

← **משך המפגשים:** 20-30 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** הקראת סיפור בהמשכים

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים המיומנים בקריאת סיפור בצורה מרתקת (פרוזודיה)

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** מליאת התלמידים בתוך הכיתה

← **תדירות המפגשים:** פעמיים-שלוש פעמים בשבוע

← **תפקיד המורה:** לבחור בספרים, להכין עם המתנדב נקודות לעצירה בקריאה, לנהל שיח ספרותי בעקבות האזנה לפרק או לסיפור

➔ **חומרי עזר:** [נספח תוכנית לימודים בחינוך הלשוני](#)

יטורי

לימודי

לומדים יחד חשבון

← **גיל:** כלל תלמידי בית הספר הזקוקים לחיזוק בתחום המתמטיקה

← **משך המפגשים:** כ-20 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה המוצע:** חיזוק מיומנויות נלמדות

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים בעלי ידע בהוראת תחום המתמטיקה

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** עבודה אישית או בקבוצה בתוך הכיתה

← **תדירות המפגשים:** פעם-פעמיים בשבוע

← **תפקיד המורה:** לבחור בקבוצת התלמידים, להכין את חומרי ההוראה ואת אמצעי ההמחשה, לבדוק את התקדמות התלמידים

➔ **חומרי עזר:** [אתר מפמ"ר מתמטיקה](#)

לימודי

מומחה מעשיר

- ← **גיל:** כלל תלמידי בית הספר
- ← **משך המפגשים:** כ-45 דקות
- ← **תפקיד תומך ההוראה:** הרצאה ופעילות יישומית בהתאם לתחומי העניין של המתנדב
- ← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים בעלי תחום עניין שקשור לתחומי העניין של התלמידים, בעלי יכולת להציג בצורה מרתקת בפני קהל צעיר.
- ← **מסגרת מפגשים מומלצת:** קבוצת תלמידים, כלל תלמידי הכיתה, בתוך הכיתה
- ← **תדירות המפגשים:** פעם בחודש
- ← **תפקיד המורה:** לבחור עם המתנדב את נושא המפגש, את דרך העברתו ואת אמצעי ההמחשה.
- **חומרי עזר:** אמצעי המחשה לנושאי ההרצאה, כגון: סרטונים, תמונות, חפצים, אתרי אינטרנט והפעלות.

לימודי

מפגשים עם ספרים

- ← **גיל:** תלמידים בכיתות א'-ג'
- ← **משך המפגשים:** כ-20 דקות
- ← **תפקיד תומך ההוראה:** קריאת ספרים להנאה, העשרת אוצר המילים
- ← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים המכירים ספרי ילדים והיודעים להנחות שיח בעקבות ספרים
- ← **מסגרת מפגשים מומלצת:** עבודה בקבוצה מחוץ לכיתה (עדיפות לספרייה)
- ← **תדירות המפגשים:** פעם-פעמיים בשבוע
- ← **תפקיד המורה:** לבחור בקבוצות התלמידים, לתת במה לתלמידים להציג את הספרים שקראו עם המתנדב, להשלים לתלמידים את החומר שנלמד בכיתה כשלא היו בה.

➤ **חומרי עזר:** דגמי הוראה מתוכנית ניצנים

לימודי

משחקים של פעם

← **גיל:** כלל תלמידי בית הספר

← **משך המפגשים:** כ-20 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** המתנדבים מלמדים את התלמידים משחקים שבהם שיחקו בילדותם ומשחקים יחד.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** יכולות פיזיות ללמד משחקים ששיחקו בילדות.

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** קבוצות לפי בחירת התלמידים, בהפסקה הגדולה, בחצר בית הספר.

← **תדירות המפגשים:** בכל זמן המתאפשר למתנדב במהלך ההפסקות הגדולות לאורך השבוע.

← **תפקיד המורה:** רכז תחום ההתנדבות יבחן מידי פעם בפעם את הפעילות.

👉 **חומרי עזר:** [משחקים של פעם, 60 שנות משחק](#)

לימודי

יוצרים יחד

← **גיל:** כלל תלמידי בית הספר

← **משך המפגשים:** כ-20 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** המתנדבים מלמדים את התלמידים כיצד ליצור יצירות באמצעות חומרי יצירה שונים, כגון: גרזאות, בדים, צמר.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים בעלי אוריינטציה בתחום, בעלי דמיון ומנוסים ביצירה בחומרים מגוונים.

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** בקבוצות רב גילאיות, במהלך ההפסקה הגדולה, בחדר אומנות.

← **תדירות המפגשים:** בכל זמן המתאפשר למתנדב, במהלך ההפסקות הגדולות, לאורך השבוע.

← **תפקיד המורה:** רכז תחום ההתנדבות יבחן מידי פעם בפעם את הפעילות.

👉 **חומרי עזר:** [מינקרניג](#)

לימודי

זהירות בדרכים

← **גיל:** כלל תלמידי בית הספר

← **משך המפגשים:** כ-45 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** הדרכת התלמידים בנושא מסלול הליכה בטוח לבית הספר, חצייה נכונה במעברי חצייה, זהירות ממפגעים במסלול ההליכה.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים המכירים היטב את סביבת בית הספר ואת חוקי התנועה.

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** קבוצת תלמידים או כיתה שלמה מחוץ לבית הספר

← **תדירות המפגשים:** פעם בחודש

← **תפקיד המורה:** להכין עם המתנדב מוקדי סיור והדרכה, להתלוות למתנדב במהלך הסיור, להעצים ולבסס בכיתה את הנלמד

👉 **חומרי עזר:** [חיזוקים בדרכים](#)

לימודי

מלווים סיורים לימודיים

← **גיל:** תלמידי כיתות ד'-ו'

← **משך המפגשים:** כ-90 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** העשרת התלמידים

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים בעלי מומחיות בתחומי טבע, מדעים, היסטוריה וכו' המכירים את הסביבה הקרובה לבית הספר. הסיור יתקיים בהתאם להנחיות חוזר מנכ"ל.

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** קבוצת תלמידים, כיתה שלמה, קבוצה רב גילאית, מחוץ לבית הספר.

← **תדירות המפגשים:** פעם בחודשיים

← **תפקיד המורה:** להכין עם המתנדב את מסלול הסיור ונקודות עצירה והסבר, להתלוות למתנדב במהלך הסיור, להעצים ולבסס בכיתה את הנלמד.

חברתי ערכי

מגלים עניין

← **גיל:** תלמידי כיתות ד'-ו'

← **משך המפגשים:** כ-30 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** שיח חברתי ערכי בנושאים המעניינים את התלמידים והקשורים למתרחש בחברה, בארץ ובעולם.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים המעורבים בנעשה בחברה, בארץ ובעולם, בעלי יכולת ביטוי, המשתפים בעמדות, בדעות וברגשות.

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** קבוצת תלמידים, קבוצות רב-גילאיות מחוץ לכיתה

← **תדירות המפגשים:** פעם בחודשיים

← **תפקיד המורה:** ליזום נושאים לשיח חברתי ערכי בין המתנדב והתלמידים, לתת במה לתלמידים להציג את עמדותיהם בנושא הנדון, להשלים לתלמידים את החומר הנלמד בכיתה כשלא היו בה.

➔ **חומרי עזר:** ["מעורבים בלב העניין"](#)

חברתי ערכי

נפגשים בהפסקות

← **גיל:** כלל תלמידי בית הספר

← **משך המפגשים:** כ-20 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** לשוחח עם תלמידים בנושאים אישיים וחברתיים שהתלמידים יוזמים (מעין אח בוגר) בפינה המיועדת לכך בחצר בית הספר.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** אמפתיה, יכולת הקשבה, יכולת לתת תחושת מוגנות.

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** תלמיד אחד, קבוצת תלמידים, קבוצות רב גילאיות, בזמן ההפסקה, מחוץ לכיתה.

← **תדירות המפגשים:** בכל זמן המתאפשר למתנדב, במהלך ההפסקות הגדולות לאורך השבוע.

← **תפקיד המורה:** רכז תחום ההתנדבות יבחן, מידי פעם בפעם, את הצורך בשיחות ואת סוג השיחות המתנהלות.

על יסודי

לימודי

עבודת גמר

← **גיל:** תלמידים הכותבים עבודות גמר בשכבות י"ב

← **משך המפגשים:** 45-90 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** ליווי התלמיד בתהליך הכתיבה, הגדרת התהליך והובלת הכותב לעמוד בתהליך הכתיבה האקדמית במקביל להנחיית המנחה האקדמי.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים בעלי רקע אקדמי ועדיפות לבעלי רקע מחקרי

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** עבודה פרטנית עם התלמיד כותב העבודה בסיום הלימודים או לפני תחילתם.

← **תדירות המפגשים:** אחת לשבוע-שבועיים

← **תפקיד המורה:** רכז עבודות הגמר יבחר בתלמיד ויצייד את תומך ההוראה בהנחיות לכתיבת עבודות גמר ובהצעת המחקר של התלמיד. בתהליך אישור ההצעה, רכז עבודות הגמר יעביר לתומך ההוראה תיקונים הנדרשים בהצעה.

➤ **חומרי עזר:** [אתר הפיקוח על עבודות הגמר](#)

לימודי

מיומנויות המאה ה-21

← **גיל:** תלמידים בשכבות ד'-י'

← **משך המפגשים:** 45 דקות מול מחשב, בהתאם לצורך

← **תפקיד תומך ההוראה:** ליווי התלמידים בביצוע משימות מתוקשבות ובפעילויות המפתחות מיומנויות של המאה ה-21.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים בעלי רקע אקדמי ורקע במיומנויות מחשב

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** עבודה פרטנית, קבוצתית או כיתתית

← **תדירות המפגשים:** אחת לשבוע

← **תפקיד המורה:** להנחות את תומך ההוראה וללוות אות בפרויקטים לקידום מיומנויות המאה ה-21, לצייד את תומך ההוראה בסיסמה לפורטל התוכן ולהנחותו במשימות מתוקשבות שיש לבצע עם התלמידים.

➤ **חומרי עזר:** [פורטל התוכן משרד החינוך](#)

לימודי

אל"ה

← **גיל:** תלמידים בשכבות ד'-ט'

← **משך המפגשים:** 45 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** קידום תפקודי למידה של התלמידים

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים בעלי רקע אקדמי וידע באסטרטגיות למידה

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** עבודה פרטנית או קבוצתית עם תלמידים שאותרו במבדק עמית.

← **תדירות המפגשים:** אחת לשבוע

← **תפקיד המורה:** המת"ל ינחה את המורה בקידום תפקודי למידה ומיומנויות אורייניות בקרב התלמידים

➤ **חומרי עזר:** [אגף על יסודי, תוכנית אל"ה](#)

לימודי

תכנית מרח"ב

← **גיל:** כיתות ד'-ט'

← **משך המפגשים:** שעה-שעתיים לימודיות כל מפגש

← **תפקיד תומך ההוראה:** טיפול קבוצתי – עבודה בקו (הנחייה בשניים)

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מטפלים מוסמכים באומנויות MA – לאחר ריאיון אישי

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** אחת לשבוע ובנוסף השתתפות בפיתוח המקצועי

← **תדירות המפגשים:** עם התלמידים: אחת לשבוע

← תפקיד התרפיסטי: הכנה ועיבוד משותף של המפגשים המשותפים

➤ **חומרי עזר:** לפי סוג האומנות
(קלפים טיפוליים, ציוד אומנות, ציוד מוזיקה)

לימודי

תכנית סמסטר קיץ – המחצית השלישית

← **גיל:** תלמידים הלומדים בתוכנית המחצית השלישית

← **משך המפגשים:** 45-90 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** סיוע לתלמידים בהבנת חומר הלימוד ובתרגולו

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** רקע אקדמי

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** עבודה פרטנית עם תלמיד או שניים
הלומדים בתוכנית לצורך תרגול נוסף.

← **תדירות המפגשים:** פעמיים בשבוע במהלך הקיץ למשך חמישה
שבועות

← **תפקיד המורה:** המורה המלמד בתוכנית יבחר בתלמידים ויצייד את
תומך ההוראה בהנחיות לסיוע בהבנת החומר ובתרגולו.

לימודי

הדרך חדשה בחט"ע ובחט"ב

← **גיל:** בחט"ב – תלמידים לקראת מיצ"ב
בחט"ע – תלמידי י"י-י"ב במקצועות לבגרות

← **משך המפגשים:** שעה-שעתיים

← **תפקיד תומך ההוראה:** תגבור במקצועות לימוד שונים, עזרה בעמידה
בהגשת מטלות ביצוע.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** מתנדבים בעלי רקע במקצועות הנדרשים

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** קבוצות קטנות מעורבות 4 תלמידים

← **תדירות המפגשים:** אחת לשבועיים

← **תפקיד המורה:** ללוות את התלמידים ולתמוך בהם לצורך שיפור
בהישגים.

→ **חומרי עזר:** חומרי לימוד של התלמידים

לימודי

תכנית חאלו"ם

← **גיל:** כיתות ח'-ט'

← **משך המפגשים:** שיעור

← **תפקיד תומך ההוראה:** ליווי לקראת מימוש מטרה לימודית

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** רקע בחינוך ובליווי, מטפלים

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** פרטנית

← **תדירות המפגשים:** אחת לשבוע, 12 מפגשים

← **תפקיד המורה:** מלווה התהליך הפרטני

→ **חומרי עזר:** תלוי במטרה

לימודי

תמ"ר – תוכניות ממירות בחינות בגרות חיצוניות

← **גיל:** תלמידים בכיתות י'-י"ב בכיתות תמ"ר

← **משך המפגשים:** 45-90 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** ליווי תלמידים בתהליכי חקר, כגון: תכנון מערך חקר, איתור, הערכת מידע ועיבוד מידע, מיזוג מידע וכתיבה אקדמית.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** רקע אקדמי, כולל סטודנטים לתארים מתקדמים המנוסים בתהליכי חקר ובכתיבה אקדמית.

← **תחומי דעת:** היסטוריה לבית ספר ממלכתיים וממ"ד, ספרות, אזרחות ותנ"ך לבתי ספר ממלכתיים, מחשבת ישראל לבתי ספר ממ"ד

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** עבודה בכיתה, בספרייה, בחדר מחשבים, במרחבי למידה

← **תדירות המפגשים:** פעם-פעמיים בשבוע

← **תפקיד המורה:** איתור תלמידים הזקוקים לסיוע והנחיית תומך ההוראה בהתאם לתכנים הנדרשים.

→ **חומרי עזר:** אגף א' לפיתוח פדגוגי: תכנית תמ"ר וחלוצי הערכה
באתר חינוך לחשיבה, למידה בדרך החקר

לימודי

חלופות הערכה במסגרת 30 אחוז

← **גיל:** תלמידים בכיתות י'-י"ב

← **משך המפגשים:** כ-45 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** ליווי תלמידים בתהליכי הבניית ידע וייצוגו במגוון דרכים, כגון: עבודות כתובות, תוצרים חזותיים, שימוש בכלים דיגיטליים, מודלים ועוד.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** רקע אקדמי, אפשר סטודנט, יתרון לרקע בתחום דעת זהה או דומה.

← **תחום דעת:** כל תחומי הדעת

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** עבודה בכיתה, בספרייה, בחדר מחשבים או במרחבי למידה

← **תדירות המפגשים:** פעם בשבוע

← **תפקיד המורה:** איתור תלמידים הזקוקים לסיוע והנחיית תומך ההוראה בתכנים הנדרשים.

➤ **חומרי עזר:** [למידה בדרך החקר, אגף א' לפיתוח פדגוגי](#)

לימודי

מטלת ביצוע באזרחות

← **גיל:** תלמידים בכיתות י'-י"ב

← **משך המפגשים:** 45-90 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** ליווי התלמידים בתהליכי כתיבה וחקר בהתאם למטלת הביצוע.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** רקע אקדמי, אפשר סטודנטים לתארים מתקדמים המנוסים בתהליכי חקר ובכתיבה אקדמית.

← **תחום דעת:** אזרחות

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** עבודה בכיתה, בספרייה, בחדר מחשבים, במרחבי למידה

← **תדירות המפגשים:** פעם-פעמיים בשבוע

← **תפקיד המורה:** איתור תלמידים הזקוקים לסיוע והנחיית תומך ההוראה במבנה מטלת הביצוע.

➤ **חומרי עזר:** [אתר "תמיד אזרחות", מטלת ביצוע באזרחות למורים](#)

לימודי

עבודת חקר במדעי החברה

← **גיל:** תלמידים בכיתות י"א-י"ב

← **משך המפגשים:** 45-90 דקות

← **תפקיד תומך ההוראה:** ליווי התלמידים בתהליכי כתיבה וחקר בתחום מדעי החברה

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** רקע אקדמי, אפשר סטודנטים לתארים מתקדמים המנוסים בתהליכי חקר ובכתיבה אקדמית

← **תחום דעת:** מדעי החברה

← **מסגרת מפגשים מומלצת:** עבודה בכיתה, בספרייה, בחדר מחשבים, במרחבי למידה

← **תדירות המפגשים:** פעם-פעמיים בשבוע

← **תפקיד המורה:** איתור תלמידים הזקוקים לסיוע ולהנחיית תומך ההוראה בשלבי כתיבת עבודת החקר במדעי החברה (כגון: איתור מידע, מיזוג מקורות מידע, כתיבת שאלון וניתוחו).

➔ **חומרי עזר:** [אתר מפמ"ר מדעי החברה, יחידות חקר](#)

חברתי ערכי

תוכנית תומך ההוראה להובלת קבוצות יזמות של תלמידים בחט"ב

← **גיל:** כיתות ד'-ט'

← **תפקיד תומך ההוראה:** תומך ההוראה ישב עם קבוצות תלמידים אחת לתקופה שתוגדר ויסייע להם לאפיין ולהוביל יזמות בנושאים שונים, בהתאם לצרכים ולתחומי עניין שיגדירו חברי הקבוצה (יזמות טכנולוגיות, יזמות חברתיות, יזמות הנגשה וכו').

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** היכרות עם תחום היזמות וניסיון בו בהיבטים שונים: תהליכי אפיון יזמה (הגדרת צורך, ביצוע מחקר, בניית תוכנית, גיוס משאבים), הפעלת היוזמה, רצוי ניסיון עסקי או ניסיון עבודה בחברות הזנק (סטראט-אפ).

← **מספר שעות שנתי מינימלי נדרש:** 50

← **מטרת הסיוע:** הובלה, ליווי והנחייה של קבוצות תלמידים ייעודיות לפיתוח יזמות חברתיות.

← **גורם המלווה את תומך ההוראה בבית הספר:** רכז החינוך החברתי או מורים למקצועות טכנולוגיים

➔ **חומרי עזר:** [הענן החינוכי, פיתוח יזמות וחדשנות](#)

חברתי ערכי

תוכנית תומך הוראה בהכנה לשירות צבאי ולאומי אזרחי

← **גיל:** כיתות י"א-י"ב

← **תפקיד תומך ההוראה:** רכז ההכנה לצה"ל הבית ספרי יצמיד את תומך

ההוראה לתלמידים המתקשים במיציאת מיטבי של הפוטנציאל האישי שלהם במיון ובהכנה לקראת שירות במערכת הצבאית או במערכת השירות הלאומי אזרחי. תומך ההוראה יסייע לתלמידים להיערך היטב למיונים ויסייע בגישור ובתיווך בינם ובין המערכות הממיינות.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** היכרות עם המערכת הצבאית, במיוחד

עם מערך מיט"ב (מינהל גיוס ובקו"ם) או עם מערך השירות הלאומי אזרחי, הכרת שיטות מיון, יחסי אנוש, סובלנות.

← **מספר שעות שנתי מינימלי נדרש:** 30

← **מטרת הסיוע:** סיוע בליווי תלמידים בשלבי מיון לקראת גיוס לצה"ל או לשירות לאומי-אזרחי.

← **גורם המלווה את תומך ההוראה בבית הספר:** רכז הכנה לצה"ל בבית הספר (על יסודי)

📌 **חומרי עזר:** מינהל חברה ונוער, קטלוג הפרסומים,

נכונות לשירות והכנה לצה"ל

📌 **הערות והצעות להרחבה:**

על תומך ההוראה להכיר את שלבי הגיוס לצה"ל ולמערכת השירות הלאומי אזרחי ואת מועדי השלבים.

חומרי עזר:

[מינהל חברה ונוער, מועצת תלמידים](#)

הערות והצעות להרחבה:

[על תומך ההוראה להכיר את חוזר מנכ"ל מועצות תלמידים ונוער](#)

חברתי ערכי

תוכנית תומך ההוראה לסיוע ללינוי מועצת התלמידים הבית ספרית

← **גיל:** כיתות ד'-י"ב

← **תפקיד תומך ההוראה:** מנחה מועצת התלמידים הבית ספרי יצמיד את תומך ההוראה לבעלי תפקידים במועצה או לאחת מוועדות מועצת התלמידים בבית הספר. בפגישות, תומך ההוראה יסייע לתלמידים באיתור צרכים בקרב התלמידים שהם מייצגים במועצה, בבניית תוכנית עבודה ובלינויים בהפעלה של פרויקטים שהמועצה תחליט על מימושם לאורך שנת הלימודים.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** הכרה של מאפייני הגיל, של מודלים לבניית יזמה, ושל דרכים לאיתור צרכים ולגיוס משאבים, ניסיון בבניית תוכנית עבודה.

← **מספר שעות שנתי מינימלי נדרש:** 30

← **מטרת הסיוע:** סיוע למנחה מועצת התלמידים בהנחיית התלמידים החברים במועצת התלמידים הבית ספרית

← **גורם המלווה את תומך ההוראה בבית הספר:** מנחה מועצת התלמידים הבית ספרית

חברתי ערכי

ליווי בתוכנית במעורבות החברתית

← **גיל:** כיתות י"א-י"ב

← **משך המפגשים:** שעה

← **תפקיד תומך ההוראה:** רכז המעורבות החברתית יצמיד את תומך ההוראה לקבוצת תלמידים אשר מתקשה בהשלמת דרישות תוכנית המעורבות החברתית. בפגישות, תומך ההוראה יסייע לתלמידים בבניית תוכנית עבודה להשלמת המטלות הנדרשות להשלמת התוכנית (בחירת מקום התנסות וביצוע שעות פעילות המעורבות החברתית במלואן). תומך ההוראה יסייע בהגברת המוטיבציה של התלמידים לביצוע התוכנית, בפתרון קשיים בדרך יצירתית ובהסתכלות מערכתית על צורכי התלמידים ומאפייניהם ועל דרישות התוכנית ועל מאפייני גופי ההשמה שבהם התלמידים פעילים.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** ניסיון בעבודה עם עמותות, עם ארגונים חברתיים ועם ארגוני מגזר שלישי, רקע חברתי, הכרת ארגוני נוער ותנועות נוער (יתרון).

← **מספר שעות שנתי מינימלי נדרש:** 10

← **מטרת הסיוע:** ליווי תלמידים להצלחה במילוי דרישות התוכנית למעורבות חברתית

← **גורם המלווה את תומך ההוראה בבית הספר:** רכז מעורבות חברתית בבית הספר

🔗 **חומרי עזר:** [מינהל חברה ונוער, מעורבות חברתית והתנדבות](#)

🛠 **הערות והצעות להרחבה:** על תומך ההוראה להכיר את תוכנית המעורבות החברתית על דרישותיה ועל מטרותיה.

תוכנית תומך ההוראה לסיוע לליווי סיורי השל"ח

← **גיל:** כיתות ד'–י"ב

← **משך המפגשים:** שעה עד יום שלם

← **תפקיד תומך ההוראה:** תפקידו של תומך ההוראה הוא לסייע למורים המקצועיים בהוצאת התלמידים לימים חוץ בית ספריים: סיורים, מסעות וטיולים. הסיוע יתואם עם המורה לשל"ח ועם רכז הטיולים ועשוי לכלול: ליווי, סיוע בהדרכה, סיוע בתיאום ביקור באתרים, סיוע לתלמידים בעלי קשיים, ליווי שלהם ותמיכה בהם וכדומה. כמו כן, במקרים מסוימים (ובתיאום עם המורה לשל"ח), עשוי תומך ההוראה ללוות מורים בהנחיית קבוצת המש"צים ובליוייה, (מדריכי של"ח צעירים) בתכנון פעילויות ובהובלתה.

← **רקע נדרש לתומך ההוראה:** הכרת אתרים בארץ ישראל, במיוחד בסביבה הסמוכה לבית הספר שבו מבוצעת פעילות ההתנדבות. רצוי שיחזיק בתעודת מורה דרך או שיהיה בעל ניסיון בהדרכה.

← **מספר שעות שנתי מינימלי נדרש:** 50

← **מטרת הסיוע:** סיוע בהדרכה ובליויי פעילויות חוץ בית ספריות (של"ח, ימי סיור ואחרים)

← **גורם המלווה את תומך ההוראה בבית הספר:** מורה לשל"ח או רכז הטיולים הבית ספרי

🔍 **חומרי עזר:** מינהל חברה ונוער, של"ח

⊕ **הערות והצעות להרחבה:** רצוי כי תומך ההוראה יהיה בעל רישיון נשק בתוקף וכן בעל תעודת מדריך עזרה ראשונה (מע"ר).

עמותות המפעילות מתנדבים במערכת החינוך

עמותת ידיד לחינוך – גמלאים מתנדבים במערכת החינוך

העמותה פועלת בשלוש זירות: זירת החינוך, זירת הגמלאות וזירת ההתנדבות. התמחותה היא גיוס של גמלאים מתנדבים והפעלתם במערכת החינוך, בעיקר בבתי ספר יסודיים, במטרה לסייע לתלמידים ולמורים ולתרום לאיכות חיו של הגמלאי ולרווחתו. המתנדבים, שאינם באים בהכרח מעולם ההוראה, תורמים מזמנם לפחות יום לימודים בשבוע (ארבע שעות) ומשולבים בבתי הספר בהתאם לתחום התעניינותם ולכישוריהם. הפעילות היא פרטית וקבוצתית והיא מתקיימת בכיתה ומחוצה לה. המתנדבים מסייעים בלימודים ובהעשרה ומספקים תמיכה אישית. פעילות "ידיד לחינוך" אף תורמת לחיזוק ערך ההתנדבות ולהטמעת עמדות חיוביות והתנהגות מכבדת ביחס למבוגר בחברה. אלפי גמלאים פועלים בעמותה – במאות בתי ספר ברחבי הארץ, בפריסה ארצית ובהיקף של מאות אלפי שעות תרומה בשנה.

לפרטים נוספים ולהצטרפות למערך המתנדבים
www.yadidla.org.il

תנועת של"מ – שירות לאומי למבוגר (החברה למתנ"סים)

תנועת של"מ היא תנועה עממית להתנדבות בקהילה שהוקמה ביוזמה משותפת של משרד החינוך ושל החברה למתנ"סים בתחילת שנת 2000. הוגה הרעיון, ד"ר שלום קליין, האמין שייעודה של התנועה הוא לממש את הפוטנציאל של ההון האנושי שבחברה הישראלית ולבסס את ערך ההתנדבות כאורח חיים. של"מ היא תנועה חברתית היוצרת "דבק חברתי" בין חבריה.

תנועת של"מ מנצלת קורסי הכנה לפרישה שמקיימים ארגונים ציבוריים, כגון משרד הביטחון, המשטרה, בנקים, אוניברסיטות ומערכת החינוך, כדי להגיע בהם אל מתנדבים פוטנציאליים. של"מ מציעה לפורשים ממעגל העבודה "נחיתה רכה" באמצעות הצטרפות למסגרת התנדבותית ליד הבית. התנועה פועלת על פי התפיסה כי התנדבות מאפשרת פיתוח התנהגויות וערכים של נדיבות, של עזרה הדדית, של סולידריות, של אחריות ושל מנהיגות חברתית. של"מ דואגת להכשרה ולליווי מקצועי של המתנדבים ומקיימת קורסים, השתלמויות וימי עיון למתנדבים. היא מפעילה כמה מיזמים בתחום החינוך, ובהם "קריאה בהנאה" ו"זה"ב בגן".

לפרטים נוספים ולהצטרפות למערך המתנדבים
www.shallem.org.il

עמותת פו"ש (פועלים לשוויון בחינוך)

עמותת פו"ש מפעילה, מאז שנת 2002, מערך של מתנדבים המעניקים סיוע לימודי ושיעורי עזר ללא תשלום. הסיוע ניתן לתלמידים בכיתות א'-י"ב הזקוקים לעזרה בלימודים והמגיעים מרקע סוציו-אקונומי נמוך. העמותה מפעילה כ-1,900 מתנדבים בכל הגילאים ומקבוצות שונות באוכלוסייה, המסייעים לכ-3,500 תלמידים ב-330 מוסדות חינוך ברחבי הארץ. צוות המוסד החינוכי הוא שבוחר אילו תלמידים יקבלו סיוע לימודי.

מטרת העמותה היא לשפר את ההבנה של התלמידים ואת הישגיהם ולאפשר להם למצות את הפוטנציאל הטמון בהם. העמותה פועלת בשיתוף מלא עם מוסדות החינוך ועם הרשות המקומית. השיעורים מתקיימים פעם בשבוע בין כותלי המוסד החינוכי ואורכים שעה וחצי (שעתיים אקדמיות). השיעורים הם פרטניים או בקבוצות קטנות – כל מתנדב לפי כישוריו ולפי יכולתו. עמותת פו"ש חונכת כל מתנדב בשיתוף צוות המוסד החינוכי, מעבירה השתלמויות למתנדבים ומעמידה לרשותם אנשי מקצוע להתייעצות. לרוב הסיוע ניתן בעברית, באנגלית ובמתמטיקה, אך גם ביתר המקצועות.

לפרטים נוספים ולהצטרפות למערך המתנדבים
www.pushedu.org

עמותת חתני נובל

עמותת חתני נובל מעבירה בבתי ספר פעילויות בתחומי מדע וטכנולוגיה המתבססות על חומרים שהעמותה ושהמדענים המתנדבים בה פיתחו. הפעילות נעשית בכיתות בזמן הלימודים. כל מפגש נמשך 90 דקות – שני שיעורים בבית ספר. צוות העמותה, בתיאום אישי עם כל מתנדב, מתאם את הפעילות בבתי הספר. העמותה מזמינה אנשי הייטק וטכנולוגיה, מדענים, מהנדסים ואנשים מתחום מדעי המחשב להצטרף ולהשתתף בהעברת הפעילויות בבתי הספר. היקף הפעילות: החל משבעה מפגשים בשנה ועד מפגש אחת לחודש או יותר.

לפרטים נוספים ולהצטרפות למערך המתנדבים
www.nobel4education.org

עמותת ע.ז.ר.ה

עמותת ע.ז.ר.ה היא עמותה התנדבותית הפועלת כארבעים שנה בשני ערוצים מרכזיים: סיוע לעולים ממדינות דוברות אנגלית בהתערותם בחברה הישראלית וייזום והפעלה של פרויקטים בתחומי חינוך ורווחה לטובת אוכלוסיות מוחלשות. אחד הפרויקטים החינוכיים שמפעילה העמותה הוא ע.ז.ר.ה באנגלית לתלמידי בתי ספר יסודיים, חטיבות ביניים ותיכונים. העמותה פועלת לשיפור הידע בשפה האנגלית ומכינה את התלמידים לבגרות בעל פה, בהתאם לתוכנית הלימודים הקיימת.

לפרטים נוספים ולהצטרפות למערך המתנדבים
www.esra.org.il

עמותת שיעור אחר

עמותת שיעור אחר פועלת לקידום שוויון הזדמנויות ולעידוד מעורבות משמעותית של הציבור במערכת החינוך. פעילות העמותה מזמנת מפגש בין מתנדבים ממגוון תחומי עיסוק לבין תלמידים בבתי ספר. התלמידים זוכים להכיר דמויות לחיקוי, להיחשף למגוון פניה של החברה הישראלית ולתחומי עניין שעשויים לפתוח בפניהם נתיבי חיים אפשריים ואופקים חדשים. הפעילות נעשית בכל רחבי הארץ, בכל המגזרים, בכיתות ה'–י"ב. לעמותה יש שני מסלולים מרכזיים להפעלת תומכי הוראה:

שיעור אחר, קורסי העשרה – התנדבות קבוצתית, לרוב דרך מקום העבודה, בהוראת קורס העשרה חווייתי בבתי ספר המשרתים אוכלוסיות מעוטות הזדמנויות. התלמידים, שלרוב אינם פוגשים בחיי היומיום בעלי מקצועות כגון מהנדסים, עורכי דין, כלכלנים, רופאים, אדריכלים, אנשי תקשורת ואחרים, לומדים להכיר את עולם התעסוקה, את מגוון המקצועות הקיימים בו, תחומים ודמויות לחיקוי. המתנדבים מלמדים קורס העשרה בן 12 מפגשים בתחום עיסוקם. הקורס מתקיים אחת לשבוע, במהלך יום הלימודים בבית הספר ובנוכחות מורה בכיתה.

שיעור ביחד, לתומכי הוראה לקידום מתמטיקה, מדעים ואנגלית: התנדבות של אנשי מקצוע בעלי רקע מתאים במתמטיקה, בפיזיקה, בכימיה ובאנגלית המגיעים מהתעשייה הרלוונטית כתומכי הוראה. המתנדבים תורמים ערך מוסף למערכת החינוך. תומך ההוראה פועל עם המורה בכיתה ומסייע בשיפור ההוראה והלמידה במקצועות אלו.

לפרטים נוספים ולהצטרפות למערך המתנדבים

www.shiuracher.org

תנועת דרור ישראל

תנועת דרור ישראל היא תנועה חינוכית וחברתית שמפעילה מיזמים שונים. 150,000 איש, מכל קצוות החברה הישראלית ובכל הארץ, משתתפים במיזמי התנועה. התנועה מתאימה את מיזמי ההתנדבות לאתגרי החברה הישראלית ומעניקה בכך למתנדבים מקום משמעותי בחברה ותחושת סיפוק. התנועה מלווה ומכשירה מאות מתנדבים. תוכנית גמל"א מיועדת לבני 65 ומעלה. המשתתפים בה מעניקים לילדים סיוע לימודי וחברתי, מסייעים בהכנה לכיתה א', מסייעים לגנונות בגני ילדים, מפעילים חוגים וסדנות ועוד. בנוסף, התנועה מפעילה קבוצות של מחנכים צעירים הפועלים בפריפריה בתחום החינוך בעיקר לחיזוק הנוער.

לפרטים נוספים ולהצטרפות למערך המתנדבים

www.drorisrael.org.il

MASA

Masa is the global leader in long-term international career development and leadership experiences in Israel for young adults from around the world. Masa is a project of the Government of Israel and The Jewish Agency for Israel, a joint project with the Ministry of Education, brings young Jewish English-speakers to work in elementary schools in Israel as English teachers and teaching assistants. Target audience: College graduates, native English speakers (21-35), interested in teaching and making a difference in Israel's peripheries Teachers; Certified teachers in countries of origin Fellows; Bachelor's degree minimum.

 FOR MORE DETAILS
heb.masaisrael.org/about-us-2/

ויצ"ו ישראל

ויצו ישראל מפעילה תוכניות שונות המיועדות לילדים ולנערות והמתקיימות בבתי הספר:

תוכנית **"שעה טובה עם ילד"** – לצמצום פערים חברתיים ורגשיים באמצעות ליווי פרטני של ילדים בגיל היסודי בבתי הספר.

תוכנית **"מנהיגות צעירה"** – ליצירת קבוצת מנהיגות והכשרה למעורבות חברתית באוריינטציה של שוויון מגדרי לנערות בגיל תיכון.

תוכנית **"מוגנות"** – תוכנית מניעה לנערות בגיל חטיבת ביניים ותיכון אשר עוסקת בהטרדות מיניות, בדרכי התמודדות איתן ובשבירת מיתוסים הקשורים בהאשמת הקורבן. התוכנית מחזקת את תחושת הביטחון האישי באמצעות מתן כלים להגנה עצמית.

 לפרטים נוספים ולהצטרפות למערך המתנדבים
www.wizo.org.il

ארגונים נוספים: משרתים ומלגאים

לצד עמותות אלו, פועלים בבתי הספר תומכי הוראה המגיעים דרך מסגרות שירות ומלגות.

← **שנת שירות:** שנת התנדבות קהילתית של צעירים וצעירות לפני גיוסם לצה"ל. אין חובה להתנדב בשנה זו, ומשמעותה של ההתנדבות לחברה ולקהילה בישראל ולצעיר ולצעירה שבחרו לעשות זאת היא רבה ביותר. שנת השירות, שלא כמו שירות לאומי, אינה חלופה לגיוס. אלו שבחרים להתנדב לשנת שירות יצטרכו לבקש דחיית שירות מצה"ל. המתנדבים לשנת שירות מגיעים למגוון מסגרות חינוכיות ברחבי הארץ: פנימיות, כפרי נוער, בתי ספר שדה, תנועות נוער, מועדוניות, שכונות בערי מצוקה ועוד.

← **שירות לאומי אזרחי:** מסגרת המיועדת לבנות ולבנים שקיבלו פטור משירות צבאי מסיבות דתיות, בריאותיות או אחרות והבחרים להתנדב במשך שנה או שנתיים בתחומי חינוך, בריאות, רווחה וסביבה.

← **חיילי נח"ל – פרק משימה לאומית:** גרעיני נח"ל פועלים בקהילה במהלך מסלול שירותם, בעיקר בפריפריה חברתית או גיאוגרפית, ומסייעים שם במגוון משימות חברתיות וחינוכיות.

← **מורות חיילות:** גוף סיוע צבאי הנכנס לבתי הספר ופועל בהם בפעילות חינוכית, בעיקר בסיוע לאוכלוסיות טעונות טיפוח ולילדים, לנוער ולבוגרים ביישובי פיתוח, ביישובי עולים וביישובי ספר.

← **פר"ח:** תוכנית לאומית המאפשרת לסטודנטים לחנוך ילדים בתמורה למלגות. לצד התוכנית הנפוצה של חונכות אחר הצוהריים, פר"ח מפעילה כמה תוכניות במהלך יום הלימודים: חל"ב, חינוך לבריאות, חונכויות במגזר הערבי ועוד.

← **סחל"ב:** תוכנית שמפעיל האגף היסודי במשרד החינוך. סטודנטים לתואר ראשון מקבלים מלגות בתמורה להשתלבותם בפעילות חינוכית בבתי ספר או בגנים ארבע שעות בשבוע. במידת האפשר, הסטודנטים משתלבים בפעילות התואמת את תחום לימודיהם.

06

מחקרים

פתיחה

פרק זה עוסק בסקירה ספרותית מחקרית של תפיסות ושל עמדות בנוגע לניהול מתנדבים בעולם ובארץ, בהתמקדות בפעולות המתנדבים, בדרך גיוסם ובשילובם במערכות החינוך, בתפקידים שמילאו ובדרך הכניסה והליווי שלהם במוסדות החינוך.

בפרק זה תוכלו להתרשם ממגוון הצעות ודעות לעניין מקום המתנדב בחיי בית הספר והיחס בינו ובין צוותי המורים והתלמידים ותוכלו להתבונן בנושא גם דרך עיני המתנדב: איך הוא תופס את מקומו ואת תפקידיו השונים, את השותפות בינו ובין בית הספר, את התמיכה שהוא זוכה לה ואת ההכשרה שהוא מקבל.

מנעד התשובות והרעיונות תלויים בהקשרים תרבותיים, חברתיים ואחרים. כפי שאין פינוי זהות, כך אין פני המוסדות החינוכיים זהות ויכול להיות שוני בין מוסד חינוכי אחד למשנהו. יש לבחון את התאמת האמור לתרבות הבית ספרית ולאופי הקהילה הרלוונטיים.

בפרק זה מובאים חלקים מתוך מחקרים. אתם מוזמנים לקרוא אותם במלואם.

ניהול מתנדבים במוסדות חינוך, היוזמה למחקר יישומי בחינוך, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

ד"ר עדו לטמונוביץ, דצמבר 2018

(את המחקר המלא אפשר את המחקר המלא אפשר לקרוא [באתר היוזמה](#))

סיכום –

כיצד מנהלי מוסדות יכולים לנהל מתנדבים בצורה אפקטיבית

בדוח זה הוצגו דגמים שונים מאוד של התנהלות ההתנדבות במוסד: יש מנהלי מוסדות האמונים על ההתנדבות במוסד, יש המשתתפים בניהולה ויש המאפשרים לארגונים חיצוניים לנהל את ההתנדבות במוסד. לכל אחד מדגמים אלו יש ביטוי שנחשב מוצלח, כלומר תוכנית מתנדבים הנתפסת כמועילה וכתורמת למוסדות החינוך. דגמים אלו מתבססים, רובם ככולם, על תבחינים ברורים לניהול המתנדבים, אולם הצלחתם אינה טמונה רק בתבחינים אלו, אלא דווקא בחריגה מהרמה הפרוצדורלית: התנדבות אפקטיבית במוסדות חינוך מבוססת גם על התאמה בין צורכי המתנדבים לצורכי המוסד החינוכי וגם על השקעה של כסף וזמן במתנדבים. נוסף על כך, המגמה כיום בכתיבה על התנדבות בחינוך היא לראות בהתנדבות חלק ממעורבות הקהילה בבית הספר ופועל יוצא שלה. זאת משום שתפיסת העולם של קהילתיות צוברת תאוצה ומדרבנת למעורבות חברתית, ובכללה להתנדבות בחינוך. גישה כזו, המגיעה מהשטח ומוצאת הד גם בכתיבה מחקרית, מציעה למנהלים לראות במוסד החינוך גוף הנתוע בתוך קהילה שלה הוא תורם ושוממה הוא נבנה. במילים אחרות: מלבד מתן כלים פרוצדורליים אפקטיביים לגיוס מתנדבים

ולשימורם, גישה כזו מציעה למוסדות חינוך תפיסת עולם חברתית רחבה הרבה יותר. מידת המעורבות הרצויה וכן מיפוי צרכים של בית הספר נתפסים כשלבים מקדימים לכל התערבות אפקטיבית של התנדבות. מנהלי מוסדות חינוך המבקשים למנוף את פעילות המוסד שלהם באמצעות רתימת מתנדבים צריכים לברר קודם עם איזה סוג של המתנדבים הם מעוניינים לעבוד – שותפים להנהגת המוסד, שותפים לצוות המקצועי של המוסד או מסייעים למוסד. כמו כן, על המנהלים לברר בינם לביןם מהי מידת הפניות שלהם: האם הם פנויים לנהל את המתנדבים בעצמם או נדרשים להאציל סמכויות. כן עליהם לבחון מהם המשאבים העומדים לרשות המוסד שבאחריותם, למשל אם אפשר להקצות שעות הוראה לרכז מתנדבים ואם אפשר לשתף מתנדבים בפיתוח מקצועי של הצוות החינוכי. בחינה של מידת המעורבות הרצויה וכן מיפוי צרכים של בית הספר, שעולה שוב ושוב כצורך חיוני, נתפסים כשלבים מקדימים לכל התערבות אפקטיבית של התנדבות. נוסף על כך, חשוב שהמעורבות של המתנדבים לא תעיב על עבודת הצוות בשכר.

לאחר שלבים מקדימים אלו, נראה ששימור המתנדבים האיכותיים לאורך זמן הוא הוכחה להצלחת תוכניות התנדבות כמו גם מאפיין שלהן. קבלה של מתנדבים כמובנים מאליהם והנחה שהם בעלי הנעה פנימית הן מתכון לכישלון של תוכנית התנדבות. כמו כן, ההנחה שהמתנדבים יכולים להתגבר בכוחות עצמם על בעיות שהצוות מתקשה להתמודד עימן מוטעת אף היא ומובילה לאכזבה של שני הצדדים זה מזה. לפיכך מנהלים צריכים, אישית או בסיוע של רכזים מהצוות המקצועי, להפנות את תשומת ליבם לצרכים הפיזיים, החברתיים והרגשיים של המתנדבים ולוודא שאינם נזנחים. כמו כן, עליהם ליצור אווירה של שיתוף פעולה בין מתנדבים לבין מורים ואנשי מטה במוסד.

מאפיינים של בית ספר המצליח בשילוב מתנדבי 'ידיד לחינוך' ובהפעלתם – מחקר הערכה, 2017-2019

מתוך מחקר של עמותת ידיד לחינוך.

ניהול המחקר: ד"ר עירית דיאמנט. יועצת: ד"ר שרה שמעוני

(את המחקר המלא אפשר לקרוא [באתר ידיד לחינוך](#))

סיכום ודיון כולל

מדברי המנהלות, נשות הקשר, המורות והמתנדבים, עולה כי תרבות בית ספר המצטיין בשילוב מתנדבים ובהפעלתם היא תרבות המדגישה ערכים של קשר עם הקהילה ונתינה הדדית עימה. זוהי תרבות הדוגלת ביצירת מרחב המאפשר לכל תלמיד למצות את עצמו הן מן הבחינה החברתית הן במישור הלימודי, והמכירה ביכולתם של המתנדבים לסייע במימוש ערכים אלה מעצם נוכחותם בבית הספר ובאמצעות פעילותם בו. בית ספר המצליח בקליטת מתנדבים הוא כזה המייצב את המתנדבים כחלק אורגני בהווייתו. המתנדבים מנהלים שיח פדגוגי וחברתי עשיר עם המורים ותומכים בתלמידים בפן הלימודי ישירות או בפן הנפשי חברתי התומך בזה הלימודי. המתנדבים מתקבלים בחום ובשמחה וזוכים להערכה, להכרה ולהוקרה על פועלם. מן המחקר עולה תמונה – מורכבת, מרובת זוויות ראייה, ועם זאת לכידה וקוהרנטית יחסית – של הדי אן אי של בתי הספר המצליחים בכינון פעילות מתנדבי 'ידיד לחינוך' על פי תפיסות כל המעורבים.

הימצאותם של המתנדבים בבית הספר אינה רק תוצאה של רצונו של בית הספר ושל נכונותו לארגן כוחות ומשאבים לקליטתם ולהביע הוקרה לפועלם, אלא גם תוצר של יכולתם של המתנדבים לנתינה עצומה תודות למשאבי הידע שברשותם, לניסיון החיים שלהם ולתבונה המופקת ממנו, ליצירתיות ולטובין החברתיים שהם מביאים עמם. המתנדבים משנים ומשדרגים את תרבות בית ספר בדוגמה שהם נותנים לתרומה לקהילה ובהראותם לכל באי בית הספר כי אזרחים ותיקים הם אנשים ראויים לכבוד, לסובלנות ולהערכה רבה כבני אדם. הפחתת הגילנות והכרה בערכם של האזרחים הוותיקים היא ערך מוסף שבית הספר, על צוות הניהול, המורים והתלמידים שבו, מקבל מלוא החופן.

יתרונו של מחקר זה הוא באפשרות שדימן להשוואה בין התפיסות המערכתיות של המנהלות ושל נשות הקשר לתפיסות של המורות ושל המתנדבים, המצביעה על ציר מרכזי אחיד: קשר אמיץ בין ערכים לבין פרקטיקה המעשיר את תכני העשייה. מעיון בעדויות של בתי ספר מצליחים שהשתתפו במחקר, אפשר לגזור תורת כניסה מיטבית, תורת הפעלה פדגוגית מיטבית ושילוב חברתי מיטבי של מתנדבים, כמו גם עקרונות, הנחות יסוד ותכנים לבניית הרצאות, סדנות והשתלמויות למתנדבים, למורות ולצוותי בתי ספר הקולטים מתנדבים, ואף למקבלי החלטות השוקלים את נושא ההתנדבות במערכות חינוך.

ראמ"ה: הערכת התוכנית "תומכי חינוך והוראה" בשנת הלימודים תשע"ט – ממצאים ממחקר איכותני, יוני 2020

מתוך מחקר ראמ"ה, יוני 2019

(את המחקר המלא אפשר לקרוא באתר ראמ"ה)

סיכום ומסקנות

א. **הערכה כוללת** – ככלל, פעילות תומכי ההוראה בבתי הספר זוכה להערכה רבה בקרב כלל המוראיינים, ניכר שמדובר בתופעה חיובית ורצויה, המעשירה את כל הנוגעים בדבר. ראוי להזכיר שכל המעורבים בתהליך ההתנדבות, כולל בתי הספר, המורים והתלמידים, בוחרים להשתתף בתהליך. לעובדה שמדובר בבחירה של כלל המעורבים בתהליך ההתנדבות נודעת השפעה מהותית על שביעות הרצון.

ב. **משאבים לניהול התכנית** – מהדיווחים עולה כי לצורך קיום פעילות זו נדרשים משאבים מועטים ברמת בית הספר. המשאבים הנדרשים הם בעיקר תשתיות (מרחבי ישיבה וכיו"ב) ותשורות סמליות. העמדה הרווחת היא שמדובר בפעילות ערכית שבית הספר יזם ועל כן על בתי הספר להקציב ממשאביהם לטובת הפעילות.

לצד זה, עולה צורך בתגמול רכזות ההתנדבות בבתי הספר. יש קולות המציינים שעל משרד החינוך לתקצב את פעילות רכזות המתנדבים שכן מדובר בפעילות משמעותית לאורך כל השנה.

העמותות, כך נראה, מקוות לתקציב שיסייע לפעילותן. נדמה שמרבית העמותות זקוקות לתקציב ולדעתן משרד החינוך יכול להקציב אותו לטובת פעילותם. ייתכן שהמחסור בתקציב (למשל בהיבטים של פעילות הדרכה ושל ניהול אדמיניסטרטיבי של העמותות) הוא מבחינתן חסם להרחבת פעילותן.

ג. **הכרת המסגרת הארגונית שהוקמה במשרד החינוך** – המסגרת הארגונית שהוקמה במשרד החינוך זוכה להערכה חיובית בקרב העמותות. העמותות רואות במסגרת זו אמצעי לחיבור בין העמותות לבין גופי משרד החינוך. עם זאת, עולה חשש מיצירת בירוקרטיה ורגולציה שתפגע בעצמאות העמותות.

לעומת העמותות, הרי שבעת עריכת המחקר, בתי הספר לא היו חשופים לקיום המסגרת הארגונית שהוקמה במשרד החינוך.

ד. **ניתוח הממשקים** – בפרק ניתוח הממשקים, נידונו הממשקים שבין ארבעת המוקדים המעורבים בתהליך ההתנדבות: משרד החינוך, עמותות, בתי ספר ומתנדבים. נדמה שהממשקים מבוססים, להוציא עם משרד החינוך, שמעורבותו החלה לאחרונה. נראה כי שני ממשקים אפשריים, בתי הספר מול משרד החינוך ומתנדבים מול משרד החינוך, אינם מתקיימים בפועל. נדמה שאחת ממטרות הגוף הארגוני שהוקם במשרד החינוך היא להבנות ממשק עם בתי הספר.

ה. **הדרכה והנשרה** – לא נמצא מודל הדרכה המשקף את פעילות ההדרכה בכלל בתי הספר והעמותות שרואיינו. למרות הנאמר, בשלב גיוס המתנדבים, מרבית המתנדבים זוכים להדרכה ראשונית, המתמקדת בהיכרות עם בתי

הספר ועם נהליהם. במהלך שנת הלימודים, הכשרת המתנדבים מבוצעת על ידי העמותות על פי תוכנית קבועה מראש. הדרכה זו אינה מתייחסת להיבטי התוכן הנלמד בבתי הספר. ההנחה היא שמתנדבים פועלים בהתאם לכישורים שרכשו מניסיונם ובהכשרתם. ההדרכה מתמקדת בהכשרת המתנדבים לעבודה עם תלמידים במסגרת בתי הספר. הכשרה מוערכת כבעלת חשיבות, בעיקר בקרב מתנדבים שאין להם היכרות קודמת עם מערכת החינוך. המתנדבים אינם מחויבים להגיע להדרכות, וייתכן שחלקם מבצעים את תהליך ההתנדבות ללא כל הדרכה. כשהמתנדבים מעלים צורכי ידע הנובעים מהקשר עם בתי ספר או עם תלמידים, המענה אינו ניתן מהמסגרת ההדרכתית שמציעות העמותות, אלא ממתנדב המשמש כרכז בית ספרי או יישובי.

1. **שביעות רצון מתנדבים** – מתנדבים מציינים את המשוב החיובי שהם זוכים לו מתלמידים, ממורים ומהנהלת בית הספר. עולה שרמת שביעות רצונם של המתנדבים גבוהה. עוד עולה שרמת היציבות של מתנדבים בבתי הספר גבוהה, דבר שמשקף שביעות רצון של המתנדבים ואיכות של הפעילות לשימור המתנדבים בבתי הספר. ראוי להזכיר שמעת לעת מתנדבים בוחרים לעזוב את המסגרת ההתנדבותית. תופעה זו, אף שאינה סוחפת, דורשת מערך מחקרי נפרד.

2. **מיקוד פדגוגי** – הפעילות הפדגוגית נעשית ברובה במסגרת של מפגש מתנדב עם תלמיד או עם קבוצת תלמידים (לרוב עד שלושה תלמידים בדרך כלל) במקביל לשיעורים בכיתות. בדרך כלל, הפעילות רציפה לאורך שנת לימודים. לרוב מנהלים ומורים אינם רואים את המתנדבים כמסייעים בפעילות הפנים כיתתית, אלא רואים את הערך שבהוצאת תלמידים מהכיתה, פעילות

המאפשרת למורים ללמד את ליבת הכיתה והמאפשרת לתלמידים לקבל מענה אישי.

מצד אחד, מודל זה מאפשר למורים לקדם את מרבית הכיתה, מצד אחר, הוא עלול לפגוע במחויבות המורים לחלק מתלמידיהם. סימנים לכך תוארו בדיווחים על מורים שאינם עומדים כלל בקשר עם המתנדבים. לא ברור באיזו מידה מורים אלו מודעים לתהליכים שעוברים על התלמידים בעת עבודתם עם המתנדב ובאיזו מידה הם בוחנים את תרומתו של התהליך לתלמידים.

ח. **מיקוד פעולה במהלך ההתנדבות** – יש שני מוקדי פעילות של המתנדבים עם התלמידים: מוקד לימודי ומוקד רגשי. נדמה שלעיתים המוקד הרגשי נתפס כחשוב מהמוקד הלימודי. ההנחה היא שההיבט הרגשי יוצר חסם למידה. מתוך כך, ההנחה היא שמתן מענה למוקד הרגשי יאפשר לתלמידים להצטרף לתהליך הלמידה.

רישומים

רישומים

רישומים

רישומים

רישומים

רישומים

רישומים

רישומים

רישומים

רישומים

רישומים

אנשי חינוך יקרים,

אנו גאים ושמחים להגיש לכם חוברת שתלווה אתכם בהפעלת תומכי ההוראה
המתנדבים במערכת החינוך.

בחוברת תוכלו למצוא הנחיות, המלצות וכלים לכניסה מיטבית, מערכי שיעור,
לחדר מורים ולליווי תומכי ההוראה, פרטי עמותות רלוונטיות, תקציר מחקרים,
תוכניות הפעלה שונות שבנו יחידות המשרד ועוד.

אנו מקווים שתמצאו אותה שימושית ושתפיקו את המירב מתומכי ההוראה
הפועלים אצלכם במוסד החינוכי.

"טוב לתת כשנשאלים, אך יותר טוב לתת מבלי להשאל – לתת מתוך הבנה"

(ג'ובראן חליל ג'ובראן)

"יסוד האושר הוא: אהבת האמת בשכל, אהבת היושר בחיים,

אהבת היופי ברגש, אהבת הטוב במעשה"

(הרב קוק)

"כולנו רקמה אנושית אחת חיה"

(מוטי המר)

"לעשות מעשה טוב הוא משימתו המהוללת ביותר של האדם"

(סופוקלס)